

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN TACİR VASFI VE BUNLARLA İLGİLİ UYUŞMAZLIKLARIN TİCARİ DAVA NİTELİĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Tamer BOZKURT*

Öz

Bir tüzel kişinin hangi koşullarda tacir sıfatını kazanacağı Türk Ticaret Kanunu'nun 16/1. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılır. Organize sanayi bölgeleri (OSB) ise 4562 sayılı Kanun'a göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın onayı ile kurulan özel hukuk tüzel kişileridir. OSB'lerin tacir sıfatını haiz olup olmadığı ve OSB bünyesindeki bir şirkete arsa tahsisi, tahsisin iptali, kira sözleşmesi, elektrik aboneliğinden doğan borçlardan doğan uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin görevli olduğu bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda TTK m. 16/1 çerçevesinde tüzel kişilerin tacir sıfatını kazanmasının koşulları irdelendikten sonra; OSB'lerin tacir sıfatı ve bir uyuşmazlıkta davanın ticarî dava niteliğini haiz olup olmadığı incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Organize Sanayi Bölgeleri • Tacir Sıfatı • Ticari Dava • Tüzel Kişi Tacir • Kamu Kurumları Tarafından Kurulan Kuruluşlar

* Dr. Öğr. Üyesi. Anadolu Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, Eskişehir, Türkiye ✉ Asst. Prof., Anadolu University, Faculty of Law, Department of Private Law, Commercial Law Department, Eskişehir, Turkey.

✉ tamerbozkurt@anadolu.edu.tr • ORCID 0000-0003-0486-399X.

✉ **Atıf Şekli** | **Cite As:** BOZKURT Tamer, "Yargı Kararları Işığında Organize Sanayi Bölgelerinin Tacir Vasfı ve Bunlarla İlgili Uyuşmazlıkların Ticari Dava Niteliği", SÜHFD, C.32, S.1, 2024, s. 227-265.

✉ **İntihal** | **Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

THE MERCHANT-QUALIFICATION OF THE ORGANISED INDUSTRIAL ZONES AND THE COMMERCIAL LITIGATION NATURE OF DISPUTES RELATED TO THEM IN THE LIGHT OF JUDICIAL DECISIONS

Abstract

Article 16/1 of the Turkish Commercial Code regulates the conditions under which a legal entity shall acquire the title of merchant. Accordingly, commercial companies, foundations, associations and institutions and organisations established by the State, special provincial administrations, municipalities and villages and other public legal entities in order to be managed or operated commercially in accordance with the provisions of private law in accordance with their own establishment laws are also deemed to be merchants. Organised industrial zones (OIZ) are private law legal entities established with the approval of the Ministry of Industry and Technology in accordance with Law No. 4562. It has emerged as a problem as to whether OIZs have the title of merchant and which courts have jurisdiction in disputes arising out of debts arising from land allocation, cancellation of allocation, lease agreement, electricity subscription of a company within an OIZ. In our study, after analysing the conditions for legal entities to acquire the title of merchant within the framework of Article 16/1 of the TCC, we will try to examine the merchant status of OIZs and whether the lawsuit in a dispute has the characteristics of a commercial lawsuit.

Key Words

Organised Industrial Zones • Merchant Status • Commercial Litigation • Legal Person Merchant • Organisations Established by Public Institutions.

GİRİŞ

Teknoloji geliştikçe ticaret hayatı da bundan etkilenmekte ve ticarî faaliyetlerin yürütüleceği alanlar hem değişmekte hem de çeşitlenmektedir. Bu düşüncenin ürünü olarak sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasının sağlanması, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarının önlenmesi, kentleşmenin yönlendirilmesi, kaynakların rasyonel kullanımı, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanılması, sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla, sanayi için tahsis edilmesiyle kurulan, planlanan ve işletilen, kaynak kullanımında verimliliği hedefleyen mal ve hizmet üretim bölgeleri (organize sanayi bölgeleri) oluşturulmuştur. Bu yeni sanayi ve ticaret alanları, özel hukuk ile kamu hukukunun adeta iç içe geçtiği, her iki alanı da yakından ilgilendiren tüzel kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. OSB'ler adeta bir idare

organı gibi hareket edebilmekte, kamulaştırma yaptırma yetkisi ile dahi donatılmaktadır. Bu yönüyle bir kamu tüzel kişisi olmamasına rağmen, adeta böyle bir yapı gibi teşekkül ettirilerek ticarete özgü bir mahal haline getirilmiştir. Bu karmaşık yapı beklendiği gibi pek çok hukukî sorunu da beraberinde getirmiştir. Kamu tüzel kişiliğini haiz olmayan, ama idare organına ait olabilecek bazı yetkilerle de donatılmış bu tüzel kişilikle ilgili uyuşmazlıklarda ilk sorun hangi yargı yerinin görevli olacağı bakımından ortaya çıkmıştır. Uyuşmazlık mahkemesi bu sorunu adlî yargı lehine çözmüştür. Ancak sorun bununla da bitmemiş, bu sefer OSB'lerin taraf olduğu; ruhsat iptali, arsa tahsisi, kira sözleşmeleri vb. uyuşmazlıklarda adlî yargıya mensup hangi mahkemenin görevli olacağı sorunu ile karşılaşmıştır. Bu sorun çözüldürken ilk etapta temel bir bakış açısı ile OSB'lerin tacir olup olmadığı TTK m. 16/1'deki ölçütler kullanılarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Son yıllarda gerek ilk derece mahkemeleri gerek bölge adliye mahkemelerince bu konu ile ilgili olarak birbiri ile çelişen kararlara imza atılmıştır. Bazı kararlarda OSB'lerin tüzel kişi tacir sıfatını haiz olmadığı belirtilirken, diğer bazı ilk derece mahkemeleri ve bölge adliye mahkemesi kararlarında OSB'lerin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının "onayı" ile kurulan, dolayısı ile TTK m. 16/1 gereğince kuruluş kanunlarına göre özel hukuk hükümlerine göre yönetilen ve hatta ticarî şekilde işletilen (Devlet tarafından kurulmuş) özel hukuk tüzel kişisi olduğu ve dolayısı ile sadece basit bir özel hukuk tüzel kişisi değil, aynı zamanda tüzel kişi tacir sıfatını da haiz olduğu belirtilmiştir. Bu konu genellikle ticaret şirketi konumundaki davacılarla ortaya çıkan ihtilafın asliye hukuk mahkemesinin mi yoksa asliye ticaret mahkemesinin mi görev alanına gireceği tartışmalarını beraberinde getirmiştir. İlk görüşü savunan mahkeme kararlarında davanın asliye hukuk mahkemesinin görev alanına girdiği belirtilirken, diğer kararlarda davanın çözüm yerinin ticaret mahkemeleri olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu içtihat farklılığı nihayet Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2023 yılında verdiği kararla noktalanmış, OSB'lerin tacir sıfatını haiz olmadığı, bu yüzden de uyuşmazlığın mutlak ticari dava olmadığı hâllerde yargılamanın asliye hukuk mahkemelerinde görülmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. İlk derece, bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, konuyu tamamen nispî ticarî dava ekseninde değerlendirmiş, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1-

e bendindeki “*Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde...öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır.*” hükmü hiçbir mahkeme tarafından dikkate alınmamıştır. Oysa OSB’lerin tıpkı antrepolar, borsalar, limanlar, serbest bölgeler gibi ticarete has özel mahaller olduğu gerçeğinin göz önüne alınması gerekirdi. Bu nokta göz ardı edildiği için uyuşmazlıklarda görev konusu daima tarafların tacir olup olmadığı noktasından hareket edilerek belirlenmeye çalışılmıştır. OSB’lerin tacir sıfatını haiz olup olmadığının saptanması kuşkusuz, bundan bağımsız olarak da çok önemlidir. Zira tacir sıfatı maddî hukuk açısından son derece önemli sonuçları beraberinde getirir (TTK m. 18 vd.) OSB’lerin girdiği hukukî işlemler veya haksız fiillerle ilgili başta faiz, teselsül karinesi gibi sonuçlar olmak üzere, TTK’da tacirlere özgü olarak getirilmiş külfetlere (iflâs gibi) tâbi olup olmadığı ve kendilerinin tacirlere tanınan nimetlerden yararlanıp yararlanamayacağı konusu bu sorunun yanıtına bağlı olarak değişecektir. Bu yüzden çalışmamızda öncelikle tüzel kişilerin tacir sıfatını kazanmasının koşulları TTK m. 16/1 ekseninde ele alınmıştır. Bu çerçevede anılan maddede geçen “...kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan...” ifadesindeki “veya”nın nasıl anlaşılması gerektiği konusunda eskiden beri var olan tartışmaların da izdüşümünün çıkarılması gerekmiştir. Zira bazı mahkeme kararlarında OSB’lerin devlet tarafından kurulan ve özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticarî şekilde işletilmek üzere kurulan kurumlar olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu tespitin gerçekten de doğru olup olmadığı, sonucu etkileyecek niteliktedir. Bu yüzden TTK m. 16/1’de düzenlenen ve öğretilde oldukça tartışmalı yönleri bulunan Devlet tarafından kurulan kurum ve kuruluşların tacir sıfatını kazanmasının koşullarının yargı uygulaması ve geçmiş öğreti birikimi çerçevesinde irdelenmesi de gerekmektedir. Bu inceleme sonucunda OSB’lerin tacir olup olmadığı konusunda değerlendirme yapılacak ve görev ile ilgili olarak ortaya çıkan farklı mahkeme kararları ile en son Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin kararı tartışılacaktır.

I. TÜZEL KİŞİ TACİRLER

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 16. maddesinde bir tüzel kişinin hangi durumlarda tacir sıfatına sahip olacağı düzenlenmiştir¹. Buna göre "Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince *özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere* Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar."². Böylece ticaret şirketleri (kollektif, komandit, anonim, limited şirket ile kooperatifler- TTK m. 124), amacına varmak için ticarî işletme işleten dernek ve vakıflar³ ile Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından işletilen kurum ve kuruluşlar, belli koşulları taşımaları halinde kanun gereği tüzel kişi tacir sıfatını kazanacak ve tacir olmaya bağlanan hukukî sonuçlar uhdelerinde doğacaktır. Bu sonuçlar aslında toplu olarak TTK m. 18

-
- 1 Öğretide TTK m. 16'da bir tanım verilmeden ve TTK m. 12'ye bir yollama yapılmadan tüzel kişilerin tek tek sayılmasının bunlar bakımından sayma yöntemi benimsendiği izlenimini yaratsa da gerçek kişiler bakımından TTK m. 12/1'de getirilen tacir tanımının ilke olarak tüzel kişiler için de geçerli olması gerektiği, bu yüzden adlarına ticarî işletme işletilen tüm tüzel kişilerin esasen tacir olduğu ve sayılanların TTK m. 16'dakilerle sınırlı olmadığı ifade edilmektedir. Bkz. **ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Hüseyin/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, N. Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 8. Kısaltılarak Güncellenmiş Baskı, İstanbul 2022, s. 145. Aksi yönde bkz. **BOZER**, Ali: "Sosyal Sigorta Kurumlarının Tacir Sıfatı" (Kararlar), Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 1, S. 4, Haziran 1962, s. 575.
- 2 Tüzel kişi tacirlerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **KARAYALÇIN**, Yaşar, Ticaret Hukuku, I. Giriş- Ticari İşletme, 3. Baskı, Ankara 1968, s. 204 vd.; **MİMAROĞLU**, Sait Kemal, Ticaret Hukuku, Birinci Cilt, İşletme Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1970, s. 177 vd.; **İMREGÜN**, Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak), 11. Baskı, İstanbul 1996, s. 34 vd.; **AYHAN**, Rıza, Ticari İşletme Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2007, s. 190 vd.; **DOMANİÇ**, Hayri/**ULUSOY**, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 5. Baskı, İstanbul 2007, s. 203 vd.; **BİLGİLİ**, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan, Ticaret Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Bursa 2012, s. 81 vd.; **POROY**, Reha/**YASAMAN**, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, 19. Baskı, Ankara 2022, s. 158 vd.; **ARKAN**, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 29. Bası, Ankara 2023, s. 135 vd.; **NOMER ERTAN** (**ÜLGEN**, Ticari İşletme Hukuku-2022), s. 145 vd.; **BOZER**, Ali/**GÖLE**, Celal, Ticari İşletme Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2023, s. 87 vd.; **AYHAN**, Rıza/**ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, 15. Baskı, Ankara 2022, s. 233 vd.; **ŞENER**, Oruç Hami, Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2020, s. 162 vd.; **BAHTİYAR**, Mehmet/**AYLİ**, Ali/**ŞUA**, Mehmet F./**KARAMANLIOĞLU**, Argun, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2022, s. 125 vd.; **KAYAR**, İsmail, Ticari İşletme Hukuku, 12. Baskı, Ankara 2022, s. 142 vd.
- 3 Kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar hariç (TTK m. 16/2).

vd. hükümlerinde düzenlenmiş olsa da bunlar dışında özellikle özel hukuk uyuşmazlıklarında görevli mahkemenin belirlenmesinde ölçüt olarak alınma gibi özel sonuçlarla da karşı karşıya kalınabilecektir. Örneğin TTK m. 4/1'de "her iki tarafın da *ticari işletmesiyle* ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri"nin ticarî davaya vücut vermesi (nispî ticarî dava) bu açıdan düşünülebilir. Gerçi hükümde "tacir" sıfatından çok "ticarî işletme" ölçütü esas alınsa da zorunluluk olmamakla birlikte⁴, tacir konumunda olan tüzel kişilerin çoğu zaman ticarî işletme ça- pında bir işletmeye sahip olduğu⁵ veya öyle varsayılması gerektiğine dair öğretilerde görüşler bulunmaktadır⁶.

Taraf sıfatının davanın ticarî dava niteliğini etkilemesi yanında, TTK m. 5/A uyarınca dava şartı arabuluculuğu da gerektirmesi, özellikle sınırlarının belirlenmesinde bazen zorluk çekilen kısaca Devlet tarafından kurulan bazı kurum ve kuruluşların taraf olduğu davalarda önem arz eden bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bunun bir nedeni de bu grupta sayılan başta kamu iktisadî teşebbüsleri olmak üzere, kuruluş düzenlemelerine göre özel hukuk hükümlerine tâbi olduğu/olacağı belirtilen ve genelde de ayrı bir kamu tüzel kişiliğini haiz bu kurumların mevzuat değişiklikleri nedeni ile statülerinin zaman zaman değişmesi⁷, bu

4 **KIRCA**, İsmail, "Nispî Ticarî Davaya Dair", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi", Cilt. 33, Sayı. 1, Mart 2017, s. 59.

5 Bkz. **KARAYALÇIN**, s. 208.

6 Bkz. **ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Mehmet/**KENDİGELEN**, Abuzer/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, N. Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 5. (Tıpkı) Baskı, İstanbul 2015, N. 269.

7 Örneğin 351 sayılı Kanun'la kurulan "Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu" ile Kurumun, "tüzel kişiliği olan özel hukuk hükümlerine bağlı" olduğu düzenlenmişken, Kurum 1 sayılı 'Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (RG. 10.07.2018, S. 30474) 186/1-b maddesi gereğince "Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü" hâline getirilmiştir. Daha önce ayrı bir kamu tüzel kişiliğini haiz ve 351 sayılı Kanun uyarınca da özel hukuk hükümlerine bağlı olmasından dolayı tacir sıfatına sahip olan Kurum, bu değişiklikten sonra Bakanlığa bağlı genel müdürlük hâline getirildiği için ayrı bir taraf ve tacir sıfatını da kaybetmiştir. Zira Kurumla ilgili bir uyuşmazlıkta artık Kurum değil "Bakanlık" taraf olarak gösterileceği ve Bakanlığın da tacir sıfatına sahip olması söz konusu olamayacağı için (TTK m. 16/2), bir özel hukuk uyuşmazlığında davanın görüleceği mahkeme de (özellikle bir ticaret şirketinin alacaklı olduğu varsayımında) değişecektir. Son olarak belirtilmelidir ki Kurumla bir sözleşme ilişkisi içine giren bir ticaret şirketi bile olsa dava ticarî dava niteliğini haiz olmayacaktır. Konu ile ilgili olarak ayrıca bkz. **BOZKURT**, Tamer, Ticarî İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2023, s. 208-209.

statülerinin kaldırılması yahut da bu madde kapsamına girebilecek tüzel kişilere yenilerinin eklenebilmesidir. Bu bakımdan organize sanayi bölgelerinin bir özel hukuk tüzel kişisi olarak TTK m. 16 kapsamında tacir sıfatını haiz olup olmadığı hem maddî hukuk cephesi hem de usul hukuku bakımından önem arz etmektedir.

II. DEVLET, İL ÖZEL İDARESİ, BELEDİYE VE KÖY ile DİĞER KAMU TÜZEL KİŞİLERİ TARAFINDAN İŞLETİLEN KURUM VE KURULUŞLAR

A. Kuruluş Kanunları Gereğince Özel Hukuk Hükümlerine Göre Yönetilme veya Ticari Şekilde İşletilme Şartı

Yukarıda atıf yapılan TTK hükmünde Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşların tacir sayılabilmesi için hüküm lafzen incelendiğinde iki ayrı alternatif öngörülmektedir. Bunlardan birincisi bu kurum ve kuruluşların kendi kuruluş kanunları⁸ gereğince “özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek” yahut da “ticari şekilde işletilmek” üzere kurulmasıdır.

Öncelikle ifade edilmesi gerekir ki öğretide, hükümde geçen “veya” bağlacının “ve” olarak anlaşılması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır⁹. Hüküm lafzen değerlendirildiğinde kurum ve kuruluşun kendi

⁸ 2017 Anayasa değişikliğinden sonra Anayasa'nın 104/17 hükmü gereğince Cumhurbaşkanının yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabileceği düzenlemesi nedeni ile, eski dönemde çıkarılan KHK'ler dışında (233 sayılı KHK gibi), yeni dönemde çıkarılabilecek Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin de aynı kapsamda görülmesi gerekir. Örnek olarak 23 sayılı ‘Türkiye Uzay Ajansı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin (RG. 13.12.2018, S. 30624) 3/2 maddesi uyarınca “Ajans, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde hüküm bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir.” hükmü verilebilir. Yine kuruluş kanunu bulunmayan bazı teşebbüsler bakımından Yüksek Planlama Kurulu tarafından ana statülerin hazırlanıp bunlar Resmî Gazete’de ilan edildikleri için, anılan hükmü “Ana Statüleri gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek üzere kurulmak” şeklinde anlamak gerektiği yönünde bkz. Y. HGK, 15.03.2006, E. 2006/4-60, K 2006/74 (Legalbank, Erişim Tarihi: 02.01.2024). Aynı yönde bkz. ERDEM, H. Ercüment, KİT’lerin Tacir Sıfatı, İzmir 1992, s. 48; BAŞTUĞ, İrfan/ERDEM, Ercüment, Ticarî İşletme Hukuku (Ders Notları), Ankara 1993, s. 82-83; AYHAN, s. 195; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 236 vd.

⁹ **Bu yönde bkz.** POROY, Reha, “Yeni Türk Ticaret Kanunu”, İstanbul Ticaret Odası Mecmuası 1957, s. 33 (BİRSEL, s. 132, dn. 47’den naklen); EREM, Turgut, Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt I, Ticari İşletme, 2. Baskı, İstanbul 1962, s. 99, dn. 25; BİRSEL, Mahmut Tevfik, Ticari İşletme Hukuku, İzmir 1970, s. 132; POROY/YASAMAN, s. 162. **Aksi yönde bkz.** BOZER, s. 576; KARAYALÇIN, s. 209;

kuruluş kanunu uyarınca özel hukuk hükümlerine tâbi olması veya ticarî şekilde işletilmek amacıyla kurulması ayrı ayrı olasılıklar olarak karşımıza çıkacaktır. Aradaki bağlaç “ve” olarak anlaşıldığında ise hem kendi kuruluş kanunu uyarınca özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek hem de ticarî şekilde işletilmek üzere kurulma şartı aranacaktır. Yine “kendi kuruluş kanunları” ifadesinin ticarî şekilde işletilme ölçütüne mi ait olduğu hususu da bir sorun olarak durmaktadır¹⁰. Kanımızca da “kendi kuruluş kanunları gereğince” ifadesinin sadece “özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek” ile bağlantılı yorumlanması gerekmektedir.

Kurum ve kuruluşun özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek üzere kurulmasının saptanması oldukça kolaydır. Zira kurumun kendi kuruluş kanunu, KHK’si veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde, özel hukuka tâbi olacağının belirtildiğinin saptanması yeterli olacaktır¹¹.

ÖZDEMİR, Necdet/**KINACIOĞLU**, Naci, Türk Ticaret Hukuku (Başlangıç Hükümleri), 5. Baskı, Ankara 1984, s. 54; **ERDEM**, s. 49; **TEKİL**, Fahiman, Ticari İşletme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1997, s. 121, dn. 209; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 83; **NOMER ERTAN (ÜLGEN)**, Ticari İşletme Hukuku-2022), s. 147; **KAYAR**, s. 145; **ÇETİNER Selma/BOZKURT YÜKSEL**, Armağan Ebru, Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2023, s. 104; **ERİŞ**, Gönen, Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, C. I, 3. Baskı, Ankara 2017, m. 16, s. 715-716.

¹⁰ “Kendi kuruluş kanunları” ibaresinin “özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek” ölçütüne ait olduğu yolunda bkz. **ÖÇAL**, Akar, “TK. 18/I Maddesinin Uygulaması Hakkında Bazı Düşünceler”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, C. VX, Sayı 1, Ocak 1979, s. 239; **KARAYALÇIN**, s. 209; **ERDEM**, s. 50.

Yargıtay’ın eski kararlarında “ticarî şekilde işletilme” koşulunun kuruluş kanununda aranması gerektiği belirtilmektedir. İmralı Cezaevi (Y. TD. 27.01.1967, E. 114, K. 284), Çankırı Cezaevi İşyurdu [“...İmralı cezaevi, 4358 sayılı Kanununun 6 ve 8 inci maddesi hükümlerince hükmî şahsiyeti haiz ise de sözü geçen kanunda hususi hukuk hükümlerine ve ticari esaslara göre çalışacağı hakkında bir sarahat bulunmadığından davacı İmralı Cezaevi müdürlüğü ticari bir işletme değildir.”] ve Devlet Üretim Çiftlikleri kararları için bkz. **ÖÇAL**, s. 239-240. Karar metinleri için bkz. aşa. dn. 11.

¹¹ Örneğin 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 358. maddesi gereğince “Türk Patent ve Marka Kurumu”; 385. maddesi gereğince “Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi”, 532. maddesi gereğince “Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu”, 582. maddesi gereğince “Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu”, 615. maddesi gereğince “Türkiye İş Kurumu”; 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Kanunu’nun 5. maddesi gereğince “Atatürk Orman Çiftliği”, özel hukuk hükümlerine tâbi kılınmıştır.

Buna karşılık örneğin 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu’nda (RG. 17.03.1984, S. 18344) TOKİ’nin özel hukuk hükümlerine göre yönetileceğine dair bir düzenleme bulunmadığından TOKİ tacir konumunda kabul edilmemektedir. Bkz. Y. 13. HD, 04.10.2010, E. 2010/4876, K. 2010/12557 (Karar için bkz. **KARA**, İlhan, 6502 sayılı Kanun Kapsamında

Buna karşılık kurum ve kuruluşun “ticarî şekilde” işletilmesinden ne anlaşılması gerektiğinin saptanması ilk etapta o kadar kolay değildir. Öğretide 440 sayılı *mülga* “İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakler Hakkında Kanun”un¹² 2. maddesindeki¹³ ifade ile bağlantılı olarak, işletmecilik açısından ticari esaslara göre faaliyet göstermenin idare ve işletmede kârlılık ve verimlilik prensiplerinin hâkim olması ve teşek-kül personelinin basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekliliği

Hazırlanmış, Tüketici Hukuku, Ankara 2023, s. 86, dn. 80). Aynı şekilde 4301 sayılı “Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun” ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 74 vd. maddelerinde düzenlenen “Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu” ile ilgili olarak, Kurum’un özel hukuk hükümlerine tâbi olacağına dair bir düzenleme yer almadığı için, Kurum tacir statüsünde sayılmamaktadır. Aynı konuyu düzenleyen mülga 4358 sayılı Kanun döneminde verilmiş bir karar bulunmaktadır. Kararda “...4538 sayılı Kanununun 6 ncı maddesine göre, iş esası üzerine kurulmuş olan cezaevleri ile işyurtları ve islahevleri mütedavil sermaye ile yapacakları bütün işler dolayısıyla hükmî şahsiyeti haiz buldukları anlaşıldığı gibi aynı Kanununun 8 inci maddesi hükmüne göre de bu şekilde çalışmadan hasıl olan kârın Adalet Bakanlığınca tesbit edilecek miktar üzerinden mahkumlara tevzi edileceği belirtilmiş olduğundan bu müessesenin hususî hukuk hükümlerine ve ticarî esaslara göre çalışacakları hakkında mezkûr kanunda bir sarahat bulunmaması itibarıyla TTK. nun 18 inci maddesi gereğince, davacı Çankırı Cezaevi İşyurdunun ticarî bir işletme olarak kabulüne imkân yoktur.” (Y. TD 27.01.1967, E. 114, K. 284. Karar için bkz. DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Birinci Cilt, Madde 1-419, 4. Baskı, Ankara 2004, m. 18, s. 190, dn. 76. Ayrıca bkz. ARKAN, s. 140, dn. 2. Benzer bir durum, Yargıtay HGK tarafından verilen bir kararda, 5435 sayılı Kanun’la kurulmuş, Tarım Bakanlığı’na bağlı, tüzel kişiliği haiz katma bütçeli bir kurum olan “Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğü” için de söz konusu olmuştur. Kurumun kuruluş kanununda özel hukuk hükümlerine göre yönetileceğine dair bir düzenleme olmadığı gibi, ticari şekilde işletileceğine dair bir hüküm de bulunmadığı, kurumun (mülga) 440 sayılı Kanun’a (233 sayılı KHK ikame etmiştir) da tâbi olmadığından bahisle eTTK m. 18 gereğince tacir sıfatını haiz olmadığı belirtilmiştir. Bkz. Y. HGK, 15.04.1972, E. 1969/1317, K. 1969/245 (DOĞANAY, Şerh, m. 18, s. 191, dn. 77). Orman Genel Müdürlüğü’nün tacir olmadığı hakkında bkz. Y. TD. 16.06.1961, E. 1961/705, K. 1961/2034 (DOĞANAY, Şerh, m. 18, s. 191, dn. 78).

¹² RG. 21.03.1964, S. 11662.

¹³ Hüküm şu şekilde idi: “Bu kanunun amacı, İktisadi Devlet Teşekkülleriyle müesseseleri ve iştiraklerin ulusal ekonomimize faydalı olabilmesi için özerk bir tarzda, karma ekonominin kurallarına ve ekonomik gereklere uygun olarak yönetilmelerini, kârlılık ve verimlilik anlayışı içinde çalışmak ve sermaye birikimine yardım etmek suretiyle daha fazla yatırım kaynağı yaratmalarını ve bu amaca ulaşmak için denetlenmelerini sağlamaktır.”. 233 sayılı KHK’nin 1/2-a/b hükümlerinde de benzer düzenleme bulunmaktadır. Özellikle 2/b hükmünde “...İktisadi devlet teşekküllerinin ekonomik gereklere uygun olarak verimlilik ve karlılık ilkeleri doğrultusunda kendi aralarında ve millî ekonomi ile uyum içinde çalışarak sermaye birikimine yardım etmelerini ve bu suretle daha fazla yatırım kaynağı yaratmalarını,” ifadesi geçmektedir.

anlamına geldiği ifade olunmuştur¹⁴. Bunun nasıl saptanacağı ise açık bir sorun olarak ortada durmaktadır. Öğretide KİT'ler özelinde bunların kuruluş yasası, ana statüsü vb. düzenlemelerinde özel hukuka tâbi olduğunun belirtilmesi ya da ticarî şekilde işletilmesinin yeterli olduğu ayrı başlıklar halinde ifade olunmaktadır¹⁵. Böylece bir kamu iktisadî teşebbüsünün ana statüsünde bu teşekkül ve kuruluşun özel hukuk hükümleri çerçevesinde yönetileceğine dair bir düzenleme olmasa bile, bunlar ticarî şekilde işletilmek üzere kurulmuşsa tacir sayılacaktır¹⁶.

Türk hukukunda kendi kuruluş düzenlemeleri uyarınca özel hukuk hükümlerine tâbi kılınan, ancak ticarî şekilde işletilip işletilmediği konusunda tereddütler olan kurumlar bulunmaktadır. Bu konuda verilebilecek en önemli örnek ise sanırız Sosyal Güvenlik Kurumu'dur. 5502 sayılı Kanun'un 1/2 maddesinde *"bu Kanunda hüküm bulunmayan durumlarda özel hukuk hükümlerine tâbi Sosyal Güvenlik Kurumu kurul"* olduğu ifade edilmiştir. Acaba Kurum'un 5502 sayılı Kanun'da hüküm olmayan hallerde özel hukuka tâbi olması, ticarî şekilde işletilip işletilmediğinden bağımsız olarak kendisine tacir statüsünün verilmesi için yeterli olacak mıdır? Bu konu, Kurum bazında eskiden beri tartışmalı olmuştur¹⁷. Dahası 5502 sayılı Kanun'un Kurum'un taşınır ve taşınmazları, bankalardaki mevduatı dahil her türlü hak ve alacaklarının haczedilemeyeceği, hakkında 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun haciz ve iflas hükümlerinin uygulanamayacağına öngörülmesi de tartışmayı ileri boyuta taşımıştır.

Bir diğer örnek 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 582/2 maddesi uyarınca¹⁸ *"Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu"*dur. Mezkûr maddede, ilgili kısımda hüküm bulunmayan hallerde

¹⁴ Bkz. BİRSEL, s. 131. Benzer yönde bkz. ERDEM, s. 52 vd.; BAŞTUĞ/ERDEM, s. 83.

¹⁵ Bkz. ERDEM, s. 47-48, 49; BAŞTUĞ/ERDEM, s. 83. Karş. İMREGÜN, Genel İlkeler, s. 44.

¹⁶ Bkz. ERDEM, s. 49; BAŞTUĞ/ERDEM, s. 83; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 236-237. Karş. İMREGÜN, Genel İlkeler, s. 44.

¹⁷ SGK'nın tacir olduğu yönünde bkz. BOZER, s. 578; ÇEKER, Mustafa, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, Adana 2014, s. 66. SGK'nın tacir olmadığı yönünde bkz. AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 236, dn. 335.

Eski dönemde Bağ-Kur'un tacir olmadığı yönünde bkz. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 22.03.2002, E. 2000/2, K. 2002/1.

¹⁸ Aynı düzenleme 278 sayılı Kanun'un mülga 1/3. maddesinde de yer almaktaydı.

Kurumun özel hukuk hükümlerine tâbi olduğunun belirtilmesi, tacir sayılması için yeterli mi kabul edilmelidir? Bilimsel araştırma ve bu araştırmaları desteklemek için kurulan bir kamu tüzel kişisi, sırf bu atıf nedeni ile tacir sayılmalı mıdır?

Kanımızca konu *KİT'ler ve KİT'ler dışındaki*, kamu kurumları tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar açısından *ayrı ayrı* incelenmelidir. Öğretide *Erdem*'in kanımızca da isabetle belirttiği gibi, KİT'ler açısından bunların tacir sayılması kuruluş düzenlemeleri uyarınca özel hukuka tâbi olduğunun belirtilmesi yahut da ticarî şekilde işletilmesi olgularından *birisinin* gerçekleşmesine bağlanmalıdır. Zira KİT'ler zaten ticaret hayatında mal ve/veya hizmet üretmek amacı ile siyasî, sosyal ve ekonomik nedenlerle ekonomiyi canlandırmak, özel sektörcü başarılamayacak genişlikte sanayi tesisleri kurmak ve özel sektöre öncülük etmek ve örnek olmak; üretim, dağıtım ve ürün fiyatlarını düzenlemek, tekel niteliğindeki malları ve hizmetleri yerine getirmek gibi amaçlarla kurulmuş kurumlardır¹⁹. Hatta kanımızca KİT'lerin tacir sayılması için ticarî şekilde işletilme şartı bile *tek başına* yeterli sayılabilirdi. Anılan kurumların tacir sayılması eşyanın doğası gereğidir. Benzer durum Atatürk Orman Çiftliği işletmesi için verilebilir. Atatürk Orman Çiftliği, birtakım ürünleri (su, süt, kefir, meyve suyu, dondurma vb.) üreten, satan; üretim merkezleri (fabrikaları) bulunan bir tüzel kişiliktir. Bu Kurumun salt özel hukuk hükümlerine tâbi olması yanında gerçekten de ticarî amaçla işletildiği açıkça görülmektedir²⁰. Kurum'a tacir statüsü verilmemesi, aksine piyasada aynı işi yapan bir özel teşebbüsle kıyaslandığında haksız rekabete neden olabilirdi.

Diğer yandan, KİT'ler dışında kalan ve diğer kamu tüzel kişileri tarafından işletilen kurum ve kuruluşlar bakımından kanımızca farklı bir bakış açısı geliştirilmelidir. Yukarıda görüldüğü gibi öğretide TTK m. 16'de (*e*TTK m. 18) geçen "veya" ibaresinin doğru ve yerinde kullanıldığı ifade edildiği gibi, bunun "ve" olarak anlaşılması gerektiğini savunan yazarlar da az değildir. Biz KİT'ler bakımından her iki alternatiften birisinin tacir sayılmak için yeterli, bunun eşyanın doğası gereği olduğunu

¹⁹ KİT'lerin amaçları ile ilgili olarak bkz. ERDEM, s. 30 vd.; BAŞTUĞ/ERDEM, s. 79.

²⁰ Bu yönde ayrıca bkz. ÖÇAL, s. 238-239.

düşünürken, *diğerleri için kuruluş düzenlemesinde sırf özel hukuka tâbi kılınmasının* tacir sıfatını doğuracağına savunulmasının amacı aşar sonuçlara götüreceği düşüncesindeyiz. Dolayısı ile bu sonuncularda kurumun hem özel hukuka tâbi olduğunun belirtilmesi hem ticarî şekilde işletilme koşullarının bir arada bulunmasının amaca daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu hipotezin hemen bazı kamu kurumları eli ile somutlaştırılması gerekir. Örneğin 4 Sayılı CBK m. 566 vd'da Türkiye Bilimler Akademisi düzenlenmiştir. İlgili bölümün amacının Türkiye'de tüm bilim alanlarındaki araştırmaları, bilim insanlığını ve araştırmacılığı özendirme ve bu alanlarda emeği geçenleri onurlandırmak; gençleri bilim ve araştırma alanına yönlendirmek, Türkiye'nin bilim diplomasisine katkı sunmak, bilim ve araştırma standartlarının yükseltilmesine yardım etmek olduğu düzenlenmiştir. TÜBA, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliğe, bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli bir kuruluştur. Akademi, bu Bölümde belirtilmeyen hallerde *özel hukuk hükümlerine tabidir* (4 sayılı CBK m. 566/2).

TÜBA'nın özel hukuk hükümlerine tâbi olması TTK m. 16/1'deki alternatif nedeni ile kendisinin tacir sıfatını kazanmasına kaçınılmaz olarak yol açacaktır. Oysa TÜBA ticarî şekilde işletilen bir kamu kurumu olmayıp bilimsel ilerlemeye katkı için kurulmuş bir yapıdır²¹. Burada iki alternatiften birisinin varlığının yeterli sayılması ticarî şekilde işletilmekle uzaktan ilgisi olmayan kamu kurumlarının tacir sayılmasına neden olacaktır. Benzer durum TÜBİTAK için de tartışılabilir. Kuruluş düzenlemeleri hazırlanırken ilgili kurumun *hangi bakış açısı ile özel hukuk hükümlerine tâbi kılındığı* her zaman net bir şekilde anlaşılamadığından, aynı zamanda ticarî amaçla işletilme olgusunun da bu sonuncularda kanımızca

²¹ Özel hukuk hükümlerine tâbi kılınan benzer örnekler, 4 sayılı CBK m. 68/1 uyarınca "Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı"; m. 358 vd. hükümlerine göre kurulmuş Türk Patent ve Marka Kurumu; m. 615/2 vd. hükümlerine göre Türkiye İş Kurumu'ndan verilebilir. Buna karşılık 4 sayılı CBK m. 174/2 gereği kurulan Helal Akreditasyon Kurumu; m. 224/2 gereğince KOSGEB; m. 239 gereğince Meslekî Yeterlilik Kurumu; m. 286/2 gereğince Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü; m. 384 gereğince Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi; m. 491 gereğince Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun ticarî şekilde işletildiği izlenimi daha ağır basabilmektedir. TRT ise Kararname'nin 533. maddesi uyarınca diğer tercihlerden farklı olarak ilgili bölümde düzenlenen konular dışında kamu iktisadi kuruluşlarına uygulanan genel hükümlere tâbi kılındığı için bu ölçüte göre tacir sayılacaktır.

aranması gerekir. Bu ölçütlemeye bazı kamu kurumlarının, özel hukuk hükümlerine tâbi kılınmasına rağmen, aslında hiç ticarî amaçla hareket etmediği halde gereksiz yere tacir sayılmasını engelleyecektir. Örneğin özel hukuk hükümlerine *tâbi kılınmadığı halde* TOKİ'nin büyük bir inşaat şirketi gibi çalıştığı, ticarî şekilde işletildiği ve TOKİ'nin tacir sayılacağı pekâlâ iddia edilebilir. TOKİ de ürettiği konutları sanırsız ki sadece maliyetine satmamaktadır. Eğer üretilen konutlar aksine maliyetinin altına satılmakta, açık kalan kısım ise sosyal devlet ilkesi gereğince sübvansede edilmekte ise o zaman TOKİ'nin gerçekten de ticarî şekilde işletilmediği savunulabilir. Bu nedenle KİT'ler dışında kalan kamu kurumları bakımından “veya”nın “ve” olarak anlaşılması daha isabetli olacaktır.

B. Bu Kapsama Giren Kurum ve Kuruluşlar

1. Kamu İktisadî Teşebbüsleri

233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenen kamu iktisadî teşebbüsleri tacir sayılmaktadır²². 233 sayılı KHK, iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşlarını ve bunların müesseselerini, bağlı ortaklıklarını ve iştiraklerini kapsamaktadır. Teşebbüslerin, KHK ile saklı tutulan hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olduğu ifade edilmiştir (KHK m. 4/2). Benzer durum *müesseseler* (KHK m. 16/2) ve *bağlı ortaklıklar* (KHK m. 23/2) için de geçerlidir. Ayrıca bağlı ortaklıklar ve iştiraklerin anonim şirket şeklinde kurulacağı belirtildiğinden (KHK m.

²² Bu yönde bkz. **KARAYALÇIN**, s. 210; **MİMAROĞLU**, s. 187; **DOMANIÇ**, Hayri, Ticaret Hukukunun Umumî Esasları, İstanbul 1972, s. 80; **İMREGÜN**, Oğuz, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, 3. Baskı, İstanbul 1995, s. 44; **TEKİL**, s. 122; **ARKAN**, s. 140 vd.; **BERZEK**, Ayşe Nur, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, 9. Baskı, İstanbul 2008, s. 48; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 83; **ŞENER**, Ticari İşletme, s. 167 vd.; **BAHTİYAR/AYLI/ŞUA/KARAMANLIOĞLU**, s. 129; **KAYAR**, s. 145 vd. Bu konuda ayrıca bkz. **AKIN**, Mehmet Zeki, “Yeni Ticaret Kanunu Muvacehesinde İktisadî Devlet Teşekkülleri ve Benzeri Müesseselerin Tacir Sıfatı”, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası (10-18 Mayıs 1961), Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 1962, s. 44.

“...Kamu İktisadi Teşebbüsleri ticari işletme kurup işlettikleri için, tacirdirler. Sermayelerinin Devlete ait olması ve bazı yönetim organlarının tayin usullerinin özellik arz etmesi, bu kurumlara kamu hukuku müessesesi vasfı kazandırmaz; özel hukuk tüzel kişileridirler ve haklarında hususi hukuk hükümleri uygulanır. Bu nedenlerle olayda 3533 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır.” Y. HGK, 15.03.2006, E. 2006/4-60, K 2006/74 (Legalbank, Erişim Tarihi: 02.01.2024).

2/5-6), bunların tacir sıfatı da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır²³. Ayrıca tekrarlanması gerekirse öğretide bazı görüşlerce kamu iktisadî teşebbüslerinin tacir sayılabilmesi için ticarî şekilde işletilmesinin yeterli olduğu belirtilmektedir²⁴.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2006 yılında konu ile ilgili olarak verdiği bir kararında TTK m. 16/1'deki (eTTK m. 18/1) hükmü yorumlayarak KİT'lerin tacir sıfatını kazanması için gerekli koşulları da açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır. Kararda geçen şu ifadeler dikkat çekicidir: "...Türk Ticaret Kanunu'nun 18/1. maddesinde, ticaret şirketleriyle gayesine varmak için ticari bir işletme işleten derneklerin ve kendi kuruluş kanunları gereğince hususi hukuk hükümleri dairesinde idare edilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere kurulan teşebbüslerin tacir sıfatını taşıdıkları belirtilmiştir. Buradaki "Teşebbüsler" teriminin, 233 sayılı KHK'de belirtilen Kamu İktisadi teşekküllerini de kapsadığı; bu maddede "Kuruluş Kanunlarından" söz edilmekteyse de, bugün için Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kendi kuruluş kanunları bulunmadığı ve onların yerine Yüksek Planlama Kurulu tarafından ana statüler hazırlanıp bunlar Resmi Gazete'de ilan edildikleri için, anılan hükmü "Ana Statüleri gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek üzere kurulmak" şeklinde anlamak gerektiği benimsenmektedir. Buna göre, bir Kamu İktisadi Teşebbüsünün tacir sayılabilmesi için, **ticari şekilde işletilmek üzere kurulması yeterlidir**. Burada sermayenin kime ait olacağı bir kıstas olarak alınmamıştır. T.T.K. md. 18/1 uyarınca teşebbüslerin tacir sayılması için kanunda öngörülen iki şart birlikte aranmamakta, kendi kuruluş kanunları (ana statüleri) gereğince hususi hukuk hükümleri dairesinde idare edilmek cümlesinden sonra VEYA eki getirilerek "Ticari şekilde işletilmek üzere kurulan" teşebbüslerin de tacir sayılacakları belirtilmektedir. Öğretide baskın görüş de, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin tacir oldukları yönündedir (Bkz. Ali Bozer, Sosyal Sigortalar Kurumunun Tacir Sıfatı, Batıder, 1962. C.1, s.4, sh. 576; Yaşar Karayalçın, Ticari İşletme, sh. 209; Öcal Akar, TTK'nun 18/1. Maddesinin Uygulanması Hakkında Bazı Düşünceler. Esader, 1975 sa:1 sh. 238; Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku, 4. Baskı sh. 118 vd., Ercüment Erdem, KİT'lerin Tacir Sıfatı, 1992. sh. 49 vd.)."²⁵

²³ Bu yönde bkz. ARKAN, s. 142; BOZER/GÖLE, s. 98; AYHAN, s. 194; KAYAR, s. 145; ŞENER, Ticari İşletme, s. 168.

²⁴ Bkz. AYHAN, s. 195; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 236.

²⁵ Y. HGK, 15.03.2006, E. 2006/4-60, K 2006/74 (Legalbank, Erişim Tarihi: 02.01.2024).

Görüldüğü gibi Yargıtay ve öğretilerdeki ağırlıklı görüş, en azından KİT'ler bakımından eski ve yeni TTK'da geçen "veya" ibaresinin lafzen anlaşılması gerektiğini vurgulaması bakımından önem arz etmektedir.

2. Kamu İktisadî Teşebbüsleri Dışında Kalan Kurum ve Kuruluşlar

Öğretilerde bazı yazarlarca Devlet tarafından kurulan kurum ve kuruluşlarla ilgili olarak yapılan tasnifte kamu iktisadî teşebbüsleri ile özel hukuk hükümlerine göre yönetilen veya ticari şekilde işletilen diğer kurum ve kuruluşlar ayrı ayrı incelenmektedir²⁶. Dolayısı ile KİT'lerin tacir statüsü aslında bir ticarî işletme işletip işletmediğinden bağımsız olarak *per se* kabul ediliyorken²⁷ diğer grupta yer alan kurum ve kuruluşların tacir sayılması için özel hukuk hükümlerine tâbi olması veya ticarî şekilde işletilmesi ölçütlerinden birisinin varlığı yeterli görülmektedir²⁸.

Bu çerçevede öğretilerde eskiden beri 205 sayılı Kanun'la kurulan OYAK, 278 sayılı Kanun'la kurulan Tübitak, 4 sayılı CBK'de düzenlenen Türk Patent ve Marka Kurumu, 2954 sayılı Kanun ile kurulan TRT, 2560 sayılı Kanun'a tâbi olarak kurulan ilgili şehirlerin su ve kanalizasyon idarelerinin (ASKİ-İSKİ-İZSU- KOSKİ, BUSKİ vb.) tacir statüsünde olduğu genel olarak kabul edilmektedir²⁹.

III. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN TÜRK TİCARET KANUNU KARŞISINDAKİ DURUMU

A. Organize Sanayi Bölgelerinin Hukukî Niteliği

12.04.2000 tarih ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu³⁰ uyarınca OSB, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek, kentleşmeyi yönlendirmek, kaynakları rasyonel kullanmak, bilgi ve bilişim

²⁶ Bkz. ARKAN, s. 140 vd.; ÇEKER, s. 66; ŞENER, Ticari İşletme, s. 168.

²⁷ Bkz. BOZER, s. 575; BOZER/GÖLE, s. 97; BAHTİYAR/AYLI/ŞUA/KARAMANLIOĞLU, s. 129.

²⁸ Bkz. ARKAN, s. 142-143.

²⁹ ARKAN, s. 143; AYHAN, s. 192; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 238, dn. 338; NÖMER ERTAN (ÜLGEN, Ticari İşletme Hukuku-2022), s. 147; DOMANIÇ/ULUSOY, s. 205; ÇEKER, s. 65; BOZER/GÖLE, s. 97; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 84; KAYAR, s. 147; ŞENER, Ticari İşletme, s. 168; BAHTİYAR/AYLI/ŞUA/KARAMANLIOĞLU, s. 130-131.

³⁰ RG. 15.04.2000, S. 24021.

teknolojilerinden yararlanmak, sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla, sınırları tasdik edilmiş arazi parçalarının imar planlarındaki oranlar dâhilinde gerekli ortak kullanım alanları, hizmet ve destek alanları ve teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dâhilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu Kanun hükümlerine göre kurulan, planlanan ve işletilen, kaynak kullanımında verimliliği hedefleyen mal ve hizmet üretim bölgelerini ifade eder (4562 sayılı Kanun m. 3/1-h).

Kanun'un (OSB'nin) "*Nitelikleri*" başlığını taşıyan 5. maddesinde ise OSB, müteşebbis heyetin³¹ veya genel kurulun vereceği karar üzerine yönetim kurulunun başvurusu üzerine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca verilen kamu yararı kararı ve sınırları belirlenmiş yetki çerçevesinde kamulaştırma işlemleri yaptırabilen bir *özel hukuk tüzel kişiliği*³². OSB, yer seçimine ilişkin yönetmeliğe göre uygun görülen yerlerde *Bakanlığın onayı* ile kurulur.

Organize sanayi bölgeleri birer özel hukuk tüzel kişiliği olarak adlandırılmasına rağmen klasik bir özel hukuk tüzel kişisinde görülemeyecek yetkilerle donatılmıştır³³. Bunların başında işyeri açma ruhsatının verilmesinden imar, planlama, kamulaştırma *yaptırma*³⁴, arsa tahsisi ve arsa tahsisini geri alma gibi yetkiler gelmektedir. Böylece bu özel hukuk tüzel kişiliği klasik idare hukuku bakışı ile idare organına tanınmış bazı

³¹ Kanun'un 7. maddesi uyarınca müteşebbis heyet, OSB'nin kuruluşuna katılan kurum ve kuruluşların karar organlarıncı, organlarında görevli olanlardan veya mensupları arasından tespit edilecek on beş asıl ve on beş yedek üyeden oluşur. Kanun'un 6. maddesinde ise OSB'nin organları sayılırken "müteşebbis heyet" in (işletme aşamasında genel kurul) olduğu belirtilmiştir.

³² Organize sanayi bölgelerinin özellikle idare hukuku açısından niteliği ve tartışmalar için bkz. **YILDIRIM**, Meral, İdari Faaliyetlerin Görülüşüne Katılan Özel Hukuk Kişilerinin İdari İşlem Yapabilirliği Sorunu, İstanbul 2019, s. 41 vd. Organize sanayi bölgelerinin hukukî niteliği ile ilgili olarak ayrıca bkz. **DELİDUMAN**, Seyithan, OSB (Organize sanayi bölgeleri) Rehberi, İstanbul 2005, s. 3 vd.

³³ Bkz. **CANPOLAT**, Önder, Organize Sanayi Bölgeleri Hukuku (Açıklamalı- İçtihatlı), Ankara 2023, s. 112.

³⁴ Kamulaştırma yaptırma yetkisi ile ilgili süreç için bkz. **DEDEOĞLU**, Erdoğan, Açıklamalı ve İçtihatlı 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, Ankara 2019, s. 126-127.

kamusal yetkilerle donatılmıştır³⁵. Bu yönleri ile de idare hukuku öğretisinde nitelikleri sıkça tartışma konusu olmuştur. Hatta daha öncesinde OSB'lere verilen doğrudan kamulaştırma yetkisi (m. 4/7) Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir³⁶. Böylece OSB'ler, kanunla kamusal yetkiler tanınmış özel hukuk tüzel kişileri olup kamu yararına faaliyette bulunmaları ve kamu hizmeti yapmaları nedeniyle, kamu tüzel kişilerinin sahip olduğu bir takım ayrıcalıklı ve kamusal yetkilere sahiptir³⁷. Diğer taraftan, özel hukuk tüzel kişilerinin aksine serbest irade ile kurulamakta, kuruluş esasları kanunla düzenlenmekte ve kurulabilmeleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayına bağlanmaktadır³⁸.

Burada akla gelebilecek ve irdelenmesi gerek bir diğer hüküm ise 4652 sayılı Kanun'un 20. maddesidir. Hükümde OSB'lerin ihtiyacı olan *elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz, arıtma tesisi, yol, haberleşme, spor tesisleri* gibi *altyapı* ve genel hizmet tesislerinin kurulması ve işletilmesi, kamu kurumu ve özel kuruluşlardan satın alınarak dağıtım ve satış yapılma hakkının sadece OSB'nin yetki ve sorumluluğunda olduğu öngörülmüştür. OSB'ler, Bakanlıktan izin almak kaydıyla ayrı şirket kurma şartı aranmaksızın OSB alanı içerisinde öncelikle kendi ihtiyacı olmak üzere elektrik üretim tesisleri kurma ve işletme hakkına sahiptir. OSB'deki katılımcıların elektrik üretim tesisleri kurması ve işletmesi OSB iznine tabidir (4652 sayılı Kanun m. 20/I). Yine aynı hüküm uyarınca OSB'de yer alan kuruluşlar, altyapı ihtiyaçlarını OSB'nin tesislerinden *karşılama zorundadır*. OSB'nin izni olmaksızın altyapı ihtiyaçları *başka bir yerden karşılanamaz* ve bu amaçla münferiden tesis kurulamaz (4652 sayılı Kanun m. 20/III)³⁹.

³⁵ Bkz. ÇOLAK, N. İlker, "Organize Sanayi Bölgelerinde Tüzel Kişilik ve Kanun Değişikliği Tasarısının Değerlendirilmesi", Çetingil ve Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul, 2007, s. 437; İNANÇ, Mehmet, Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin İdari İşlemleri, İstanbul 2018, s. 34.

³⁶ AYM, 31.10.2013, E. 2013/49, K. 2013/125 (RG. 28.12.2013, S. 28865).

³⁷ GÜLER, Ilgın, "Organize Sanayi Bölgelerinin Niteliği", Menemen Plastik İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri Bülteni, Temmuz 2022 (<https://www.impiosb.org.tr/storage/app/media/Ebulten/Temmuz%202022/Temmuz-2022-3.pdf>. Erişim Tarihi: 10.01.2024).

³⁸ GÜLER, "Organize Sanayi Bölgelerinin Niteliği", Menemen Plastik İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri Bülteni.

³⁹ Hükümle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. CANPOLAT, s. 491 vd.

Bu hüküm dikkate alındığında OSB'lerin ciddi bir alt yapı tesisi işlettiği ve hatta OSB'de faaliyet gösteren katılımcıların bu hizmetleri OSB tüzel kişiliğinden almak zorunda olduğu görülmektedir. Bu sistem aslında ciddi bir işletilme olgusunu da beraberinde getirmektedir. O halde OSB'ler birer *ticarî işletme işleten* özel hukuk tüzel kişileri midir?

OSB'lerin büyük bir organizasyon içinde faaliyette bulunduğu muhakkaktır. Ancak OSB'lerin ticari işletme için aranan "bağımsızlık" (TTK m. 11/1) unsurunu taşıyıp taşımadığı bir tarafa, bir organizasyon dahilinde kendisinin bizzat bir ticarî işletme işletmesinden ziyade, katılımcıların organize şekilde faaliyet yürüteceği ticaret ortamı yaratmak amacı ile kurulduğu görülmektedir. Yine öğretilerde OSB'lerin ticarî işletmenin en önemli unsurlarından birisi olan gelir sağlama/kazanç elde etme amacıyla faaliyette bulunamayacakları da belirtilmektedir⁴⁰.

OSB'ler yukarıda TTK m. 16/1'de öngörülen koşullardan hiçbirisine uygun olmayan *atipik* bir özel hukuk tüzel kişiliğidir. Kendi kuruluş kanunu gereğince özel hukuka tâbi olmadığı gibi KİT'ler gibi, ticarî şekilde işletildiği de söylenemez. Organize sanayi bölgeleri, katılımcılarının ticarî ve sınaî faaliyetlerini yürütebilmeleri için gereken organizasyon ve alt yapıyı sağlayan özel hukuk tüzel kişileridir. Kendi mevzuatında tüzel kişi tacir sayılması için gereken koşulları taşımayan bir kişiliğin, sırf Kanun'un 20. maddesindeki bu düzenleme ile tüzel kişi tacir sayılacağı düşünülmesi kanımızca mümkün olmasa gerektir. Aksi halde aynı bakış açısı ile kendi kuruluş kanununda atıf olmadığı halde TOKİ'nin de ticarî şekilde işletilen bir kuruluş olduğu gerekçesi ile tacir sayılacağı pekâlâ iddia edilebilir. Kaldı ki TOKİ doğrudan konut üretip satmaktadır. Buna rağmen kendi mevzuatı müsait olmadığı için tacir sayılmamaktadır. Oysa OSB'lerin kendisi bizzat mal satan veya hizmet üreten yapılar da değildir. OSB'ler sadece katılımcıların faaliyetlerini yürütmek ve kolaylaştırmak için kurulmuş organizatör kurumlardır⁴¹.

⁴⁰ Bkz. CANPOLAT, s. 113.

⁴¹ Yargıtay 3. HD, eski TTK dönemine ait bir uyuşmazlıkta aksi yönde karar verilmiştir. "...Somut olayda; davacı Organize Sanayi Bölgesi'nin, TEDAŞ ve diğer üreticilerden toptan aldığı elektriği, EPDK'nın yayınlamış olduğu yönetmeliklere uygun şekilde davalı dahil üyelerine vereceği taraflar arasında yapılan 16.06.2008 tarihli Elektrik Satış Sözleşmesi ile kararlaştırılmış olup davacı İvedik Organize Sanayi Bölgesi'nin Türk Ticaret Kanunu 12/1 maddesi uyarınca elektrik

Bu açıklamalarımızın nedeni OSB'lerle ilgili bir uyuşmazlığın öncelikle hangi yargı kolunun içine gireceğinin saptanmasıdır. Zira idarenin yapabileceği idari işlemleri yapabilen veya yaptırabilen bir özel hukuk tüzel kişisi, hukukumuzda özel hukuk tüzel kişiliği ile kamu tüzel kişiliği arasındaki sınırı silikleştirmekte, bu da bir uyuşmazlıkta hangi yargı kolunun görevli olacağı sorununu beraberinde getirmektedir. Zira çalışma konumuz OSB'lerin tacir sıfatını haiz olup olmadığı, giderek bir uyuşmazlığın nispi veya mutlak ticari davaya vücut verip veremeyeceğinin araştırılmasıdır. Eğer görevli yargı kolunun idari yargı olduğu düşünülürse açıklamalarımız belli ölçüde anlamını yitirecektir.

Nitekim Uyuşmazlık Mahkemesi'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta Mahkeme, OSB yönetim kurulunun ilgili işyerinde kanuna aykırı faaliyet yürütüldüğü için işyeri ruhsatının iptaline karşı açılan davada adli yargıyı görevli görmüştür.⁴²

dağıtım işi yapmakla ticarethane sayılması gerektiği kuşkusuzdur. Davacı Organize Sanayi Bölgesi 'Organize Sanayi Bölgeleri Hakkındaki 4652 sayılı Kanun'un 5. maddesinde belirtildiği üzere bir özel hukuk tüzel kişisidir. Ayrıca 29.12.2006 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmak suretiyle yürürlüğe giren Organize Sanayi Bölgelerinin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin 1. ve 4. maddelerine göre ticari şekilde veya iktisadi esaslara göre işletilmekte, yaptığı işler de ticarethane sayılmaktadır. Nitekim ASKİ Genel Müdürlüğü ile ilgili olarak önüne gelen bir ihtilaf nedeniyle Hukuk Genel Kurulu 21.09.1983 gün ve E. 1980/11-2721, K. 1983/823 sayılı ilamıyla; 'ASKİ tarafından görülen hizmet bir kamu hizmeti ise de faaliyetin özel hukuk kuralları altında yapıldığını kabulle TTK m. 18/1. maddesi anlamında tacir sayılacağına' karar vermiş...tir. Eldeki dava da davacının gerçekleştirdiği elektrik dağıtım işinden kaynaklanan ve davacı tarafından tahakkuk ettirilen faturalarda eksik tahakkuk yapılması nedeniyle alacağı tahsiline ilişkin itirazın iptali davası olup, uyuşmazlığın çözümü asliye ticaret mahkemesinin görevi içerisindedir". Y. 3. HD. 30.03.2016, E. 2015/8464, K. 2016/4950. Aynı yönde bkz. Y. 3. HD, 05.04.2016, E. 2015/5272, 2016/5222.

⁴² Kararda "...Dosyanın incelenmesinden, davacı şirketin Ostim Organize Sanayi Bölgesinde "Oksijen ve karbondioksit" dolumu yapmak üzere İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı aldığı; daha sonra yapılan denetimlerde ise 10 m³'lük oksijen tankını söktüğünün, karbondioksit tankının mevcut olduğunun, halen karbondioksit gaz dolumunun yapıldığının, ayrıca faaliyet konusu dışında, oksijen, karışım, argon, LPG ve azot gaz tüplerinin depolandığının, satışının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Ostim Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Kurulunun 14.9.2011 günlü, 387 sayılı kararıyla faaliyetten men edilmesine, İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının iptaline karar verildiği anlaşılmıştır. Yukarıda sözü edilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, Organize Sanayi Bölgelerinin özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu ve özel hukuk tüzel kişilerin tesis edilen işlemlerin yargısal denetiminin adli yargı yerlerince yapılacağı açık olduğu gözetildiğinde işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali yolunda tesis edilen işlemin yargısal denetiminin de adli yargı yerine ait olduğu açıktır. Açıklanan nedenlerle Danıştay Başsavcısının başvurusunun reddi gerekmektedir". UYM, 08.04.2013, E. 2012/442, K. 2013/485.

Bu açıklamalardan sonra özel hukuk tüzel kişisi sayılan, ilgili uyumsuzlukların adli yargı kolunda görüleceği anlaşılan OSB'lerin tacir sıfatını haiz olup olmadığının saptanması hem maddî hukuk hem usul hukuku bakımından önem arz etmektedir. OSB'lerin tacir sayılması, tacir olmaya bağlanan hukukî sonuçlar açısından önem arz ettiği gibi (TTK m. 18 vd.), görevli mahkemenin belirlenmesinde de dikkate alınacak bir ölçüt olduğu *düşünülebilir*.

Konu ile ilgili olarak gerek ilk derece mahkemeleri gerek bölge adliye mahkemeleri arasında önemli içtihat farklılıkları ortaya çıkmıştır. Aşağıda incelenecek olan Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin, 2023 yılında verdiği karar ile bu uyumsuzluk giderilse de anılan mahkeme kararları ve gerekçelerinin irdelenmesi, sanırım gelecekte yaşanabilecek benzer sorunları en aza indirgeyecektir.

B. Organize Sanayi Bölgelerinin Tacir Sayılıp Sayılmayacağı Sorunu

1. Yargı Uygulaması

a. İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları

Bu konuda hem ilk derece mahkemesi kararları hem de onların istinaf başvuruları ile ilgili bilgi verilecektir.

İlk olarak Ankara Batı Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 20.03.2019 tarihinde verdiği⁴³ arsa tahsisinin iptali kararının kaldırılmasına dair açılan bir davada ilk derece mahkemesi, davalı OSB yönetim kurulunun kararının iptali istemini reddetmiştir. Karara karşı istinaf yoluna başvurulması üzerine, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi görevsizlik gerekçesi ile kararı kaldırmıştır. Kararda "*...Dosya kapsamından; davanın, 6335 sayılı Kanun ile değişik 6102 sayılı TTK'nun 5. maddesi hükmünün yürürlüğe girdiği 01/07/2012 tarihinden sonra Asliye Ticaret Mahkemesinde açıldığı anlaşılmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesine göre, bir davanın ticari dava olabilmesi için uyumsuzluğun her iki tarafının da tacir olması⁴⁴ ve uyumsuzluğun ticari işletmeleriyle ilgili hususlardan doğmuş*

⁴³ Bkz. Ankara Batı ATM, 20.03.2019, E. 2017/516, K. 2019/187.

⁴⁴ Eski TTK'dan farklı olarak yeni TTK m. 4/1'de "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri... ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır*" hükmünden dolayı her iki tarafın tacir olması şartı artık aranmamaktadır. Bazı Yargıtay kararlarında da yeni TTK döneminde görülen bu alışkanlık yanlış sonuçlara

bulunması veya anılan Kanun maddesinde sayılan mutlak ticari davalardan olması gerekli ve yeterlidir. Aynı Kanun'un 5/2. maddesinde ticari davaların, ayrı asliye ticaret mahkemesi olan yerlerde o yerdeki asliye ticaret mahkemesinde görüleceği hükmüne bağlanmış, maddenin 3. fıkrasında; asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki görev ilişkisi olarak belirlenmiştir. 4962 [4562] sayılı OSB Kanununda OSB'lerin özel hukuk tüzel kişisi oldukları belirtilmiştir. Eldeki dosyada; davalı tacir olmadığı gibi mutlak ticari dava da söz konusu olmadığından uyuşmazlığın ticari dava olarak asliye ticaret mahkemesinde görülüp çözülmesi doğru değildir (Yargıtay 4. HD 2014/8822 Esas, 2015/4862 Karar)"⁴⁵

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, "Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Kurulu Başkanlığı" tarafından "Türkiye Elektrik İletim AŞ" ye karşı açılan menfi tespit ve istirdat davasında, Ankara 9. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin⁴⁶ "Dava, taraflar arasında düzenlenen 'Sistem Kullanım Sözleşmesinden' kaynaklanan cezaî şart faturasının haksız olduğunun tespiti ile yapılan ödemenin istirdadı istemine ilişkin olup mahkemece, mevcut davaya bakma yetki ve görevinin idari yargıya ait bulunduğu gerekçesiyle davanın yargı yolunun caiz olmaması nedeniyle reddine" dair kararını bozarken şu ifadeleri kullanmıştır: "...Uyuşmazlık, tacir olan taraflar arasında imzalanmış olan 'Sistem Kullanım Anlaşmasından' kaynaklanmakta olup, davalı da özel hukuk tüzel kişisidir. Davanın tarafları özel hukuk kurallarına göre faaliyet gösterdikleri gibi, uyuşmazlığa konu sözleşme de özel hukuk sözleşmesi niteliğindedir"⁴⁷. Kararda

götürebilecek niteliktedir (bu ifade tarzının geçtiği bir karar için bkz. Y. HGK., T. 30.6.2020, E. 2019/4-231, K. 2020/487. Kazancı Mevzuat&İçtihat, Erişim Tarihi: 20.12.2023). Örneğin ticari işletme işlettiği halde, kamuya yararlı dernek statüsünde olduğu için tacir sayılmayan bir dernek (TTK m. 16/2) ile örneğin bir anonim şirket arasındaki uyuşmazlık, karardaki kümülatif şart dikkate alınırsa ticari dava sayılmayacaktır. Oysa Kanun'da ölçüt olarak "her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgi" arandığı için derneğin ve anonim şirketin ticari işletmesi ile ilgili bu uyuşmazlık nispi ticari davaya vücut verecektir. Bu konuda bkz. PASLI, Ali: "Yargıtay Kararları Bağlamında Ticari Dava", Yürürlüğünün 8. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu IV (Tebliğler-Tartışmalar), 23 Ekim 2020, İstanbul 2021, s. 59 vd.

⁴⁵ Ankara BAM, 25. HD, 29/12/2020, E. 2019/1943, K. 2020/2238. Aynı yönde bkz. Ankara BAM, 25. HD, 28/12/2021, E. 2021/1746, K. 2021/2003; Ankara Batı Asliye Ticaret Mahkemesi, 03/06/2021, E. 2021/167, K. 2021/402.

⁴⁶ Ankara 9. Asliye Ticaret Mahkemesi, 24.11.2014, E. 2014/702, K. 2014/478.

⁴⁷ Y. 19. HD, 07.05.2019, E. 2018/3076, K. 2019/2959.

TEİAŞ'ın KİT statüsüne ve tacir sıfatına haklı olarak vurgu yapılırken, davacı OSB'nin gerekçe belirtilmeksizin önce tacir, sonra da özel hukuk tüzel kişisi olduğunun vurgulanması ilginç bir yaklaşımdır. Taraflar arasındaki sözleşmenin özel hukuk sözleşmesi niteliğinde olması sanki OSB'nin de kendiliğinden tacir sayılmasını gerektirir bir yaklaşım izlenimini vermektedir.

İzmir 6. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 04.11.2019 tarihinde verdiği bir kararda⁴⁸ ise şu ifadeler kullanılmıştır. "...Somut olayda, Davacının İTOB Organize Sanayi Bölgesi sınırları içerisindeki 224 ada, 15 parselde mevcut taşınmazın OSB yönetim kurulunun aldığı 17/01/2019 tarih ve 665 sayılı karar ile tahsisin iptali ve geri alım işlemlerinin başlatılmasının uygunluğuna karar verildiği, Organize Sanayi Bölgeleri kamu kurum ve kuruluşları temsilcileri, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıyla sanayiciler tarafından kurulan dernek ve kooperatiflerin temsilcilerinin katılımıyla oluşan **tüzel bir kişilik** olduğu, bu haliyle davalının **tacir niteliğinde bulunmadığı** gözetildiğinde (Ankara BAM 4. Hukuk Dairesi'nin 2018/2957 - 2094 E-K sayılı kararı)⁴⁹ eldeki davanın TTK 4/1 maddesi kapsamında nispi ticari bir dava olmadığı, davanın çözümünde, genel görevli ve yetkili mahkeme olan Asliye Hukuk Mahkemesi'nin

⁴⁸ İzmir 6. Asliye Ticaret Mahkemesi, 04.11.2019, E. 2019/982, K. 2019/722.

⁴⁹ Gerçekten de atıf yapılan Ankara BAM 4. Hukuk Dairesi'nin kararında (E. 2018/2957, K. 2018/2094) şu ifadeler geçmektedir: "...01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK'nun 4. ve 5'inci maddelerinde ticari dava düzenlenmiş olup TTK'nun 4. maddesine göre bir davanın ticarî dava sayılması için ya uyumsuzluk konusu için tarafların her ikisinin birden ticari işletmesiyle ilgili olması ya da tarafların tacir olup olmadıklarına veya için tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu veya diğer kanunlarda o davaya asliye ticaret mahkemesince bakılacağı yönünde bir düzenleme bulunması (mutlak ticari dava olması) gereklidir. Aynı Kanun'un 5'inci maddesinde ticari davaların Asliye Ticaret Mahkemelerinde görüleceği ve Asliye Hukuk Mahkemeleri ile Asliye Ticaret Mahkemeleri arasındaki ilişkinin de görev ilişkisi olduğu belirtilmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 19/II. maddesi uyarınca, taraflardan biri için ticarî iş sayılan işin, diğeri için de ticarî iş sayılması, davanın niteliğini ticarî hale getirmeyecektir. Zira; Türk Ticaret Kanunu, kanun gereği ticarî dava sayılan davalar haricinde, ticarî davayı ticarî iş esasına göre değil, ticarî işletme esasına göre belirlemiş olup işin ticarî nitelikte olması veya sayılması, davanın ticari dava olarak kabulü için yeterli değildir. Bu açıklamalardan sonra somut olaya bakıldığında; her ne kadar davacı bir ticaret şirketi olup tacir ise de, **davalı** [Seydişehir Organize Sanayi Bölgesi] **tacir değildir**. Bu durumda, tarafların sıfatına ve davanın niteliğine göre nispi ya da mutlak nitelikteki bir ticari dava söz konusu olmadığından, davada görevli mahkeme, Asliye Ticaret Mahkemesi değil, genel görevli mahkeme olan **Asliye Hukuk Mahkemesidir**. Bu nedenle dava şartı yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, işin esası incelenerek hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya aykırıdır."

görevli olduğu, mahkememizin görevli bulunmadığı kanaatine varıldığından, dava şartı yokluğundan, davanın usulden reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm tesisi gerekmiştir.” denilmiştir. Karara karşı yapılan istinaf başvurusunda İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi kararı şu gerekçelerle kaldırmıştır⁵⁰: “...4562 sayılı Organize Sanayi Bölgesi Kanunu’nun 4. maddesine göre **Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayı ile kurulan ve aynı yasanın 5. maddesine göre bir özel hukuk tüzel kişisi sayılan davalı İTOB Organize Sanayi Bölgesi hakkında yine aynı yasanın 25/5 maddesi uyarınca Türk Ticaret Kanununun anonim şirketlere ilişkin hükümleri kıyasen uygulanır.** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 16/1 maddesi hükmü de gözetildiğinde davalı kurumun **tacir sıfatını taşıdığı** kabul edilmelidir. Davacı şirketin de tacir sıfatını taşıdığı tartışmasız olduğuna göre 6102 Sayılı TTK’nun 4 ve 5/1 maddesi hükümleri uyarınca tacirlerin ticari işletmeleri ile ilgili olan davaya bakma görevi Asliye Ticaret Mahkemelerine ait olduğundan (benzer Yargıtay 3. Hukuk Dairesi’nin 05/04/2016 gün ve 2015/5272 esas, 2016/5222 karar⁵¹, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi’nin 23/03/2017 gün ve 2015/19164 esas, 2017/3727 karar⁵², Yargıtay 13. Hukuk Dairesi’nin 12/04/2016 gün ve 2015/1048 esas, 2016/10283 karar sayılı ilamları⁵³ ve Dairemizin 21/06/2017 gün ve 2017/696 esas, 2017/633 sayılı

⁵⁰ İzmir BAM, 4. HD, 12/03/2020, E. 2020/424, K. 2020/480.

⁵¹ Y. 3. HD, 05/04/2016, E. 2015/5272, K. 2016/5222 sayılı kararında şöyle denilmektedir: “...Davacı Organize Sanayi Bölgesi “Organize Sanayi Bölgeleri Hakkındaki 4562 sayılı Kanunun 5. maddesinde belirtildiği üzere bir özel hukuk tüzel kişisidir. Ayrıca, 29.12.2006 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmak suretiyle yürürlüğe giren Organize Sanayi Bölgelerinin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin 1. ve 4.maddelerine göre, **ticari şekilde veya iktisadi esaslara göre işletilmekte**, yaptığı işler itibarıyla de **ticarethane** sayılmaktadır...Somut olayda; davacı Organize Sanayi Bölgesi, 02.08.2013 tarihinde, elektrik dağıtım faaliyeti yürütmek üzere davalı TEİAŞ ile 12 ay süreli sözleşme yapmıştır. Bu nedenle davalı Niğde Organize Sanayi Bölgesi’nin ilgili yasal düzenlemeler uyarınca, elektrik dağıtım işinden kaynaklı faaliyeti nedeni ile **tacir sayılması gerektiği** ve taraflar arasındaki uyumsuzluğun her iki tarafın ticari işletmesinden kaynaklandığı açıktır.”.

⁵² Y. 3. HD, 23.03.2017, E. 2015/19164, K. 2017/3727 sayılı kararında şu ifadeler geçmiştir: “Davacı; davalının Sivas Organize Sanayi Bölgesinde kiracı olduğunu, elektriğinin davacı müdürlükçe sağlandığını, bedellerinin fatura karşılığında davacı müdürlüğe ödendiğini, davalının ödemediği elektrik borcu için icra takibi başlatıldığını, davalının haksız ve kötü niyetli olarak icra takibine itiraz ettiğini belirterek, itirazın iptali ile takibin devamına ve icra inkar tazminatına hükmedilmesini talep ve dava etmiştir...Dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşıldığı üzere, dava konusu abonelik **ticarethane aboneliğine ilişkin olduğundan uyumsuzluk; ticari mahiyette olup**, davanın çözümü Asliye Ticaret Mahkemesinin görevi içerisindedir...”

⁵³ Y. 13. HD, 12.04.2016, E. 2015/1048, K. 2016/10283 sayılı kararda şu ifadeler geçmektedir: “...Dava, **tacirler arası düzenlenen faturaya dayalı KDV alacağına** ilişkindir. 6102 Sayılı Türk

kararı), ilk derece mahkemesince görevli mahkemelerin asliye hukuk mahkemeleri olduğu gerekçesiyle görev dava şartı yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı düşmüş olup, taraf vekillerinin istinaf başvurularının kabulü gerekir.” denilmiştir.

İzmir 3. Asliye Ticaret Mahkemesi Tire Organize Sanayi Bölgesi tarafından davalı (...Yağ Ürünleri Satış Pazarlama Sanayi Ticaret Limited Şirketi) tarafından kiralanan taşınmazda kullanılan elektrik bedelinin tahsili istemi ile yapılan icra takibine davalı tarafından yapılan itirazın iptali davasında, “...uyuşmazlığın davacıya ait taşınmazda davalının kiracı olarak bulunduğu dönemde kullanmış olduğu elektrik bedelinin ödenip ödenmediği ve varsa davalının sorumlu olduğu miktarın tespitine yönelik olduğu, uyuşmazlığın kira ilişkisinden kaynaklandığı, **her iki taraf tacir olsa da uyuşmazlığın kira ilişkisinden kaynaklanması nedeni ile 6100 sayılı HMK'nun 4/1-a maddesi uyarınca açılan davada görevli mahkemenin Sulh Hukuk Mahkemeleri olduğu kanaatine varılmakla davanın usulden reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.**”⁵⁴. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi, karara karşı yapılan istinaf başvurusu sonucunda kararın kaldırılmasına karar vermiştir. Kararda “...öte yandan davacı, Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında davalıya temin ettiği su ve elektrik bedellerinden dolayı talepte bulunmaktadır. Davacının talebinin kira sözleşmesiyle bir alakası bulunmadığı gibi olayda kira sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasını gerektirir bir durum da bulunmamaktadır. **Tarafların her ikisinin de tacir olduğu mahkemenin de kabulündedir.** O halde uyuşmazlığın kira sözleşmesinden ve kira ilişkisinden kaynaklanmadığı, davalının kendisine temin edilen elektrik ve su bedellerinden sorumlu olup olmadığına davanın konusunu oluşturduğu ve bu itibarla davaya bakma görevinin **ticaret mahkemesine** ait olduğu kabul edilerek işin esasına girilmek suretiyle hasıl olacak sonuca uygun karar verilmesi gerekirken yazılı

Ticaret Kanununun 5/3. Maddesine göre Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olup, bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır. Göreve ilgili düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup taraflar ileri sürmesi dahi yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Göreve ilgili hususlarda kazanılmış hak söz konusu olmaz. Anılan yasa hükümleri gereği **taraflar tacir olup uyuşmazlığın faturaya dayalı KDV alacağı istemine ilişkin olduğu** gözetildiğinde dava tarihi itibarıyla davaya bakma görevinin ticaret mahkemesine ait olduğunun kabulü gerekir. Hal böyle olunca görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırıdır, bozmayı gerektirir.”

⁵⁴ İzmir 3. Asliye Ticaret Mahkemesi, 05/10/2021, E. 2020/637, K. 2021/727.

şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olduğundan davacının hükme yönelik istinaf itirazlarının kabulü ile İDM kararının kaldırılmasına karar verilmesi gerekmiştir.”⁵⁵

İstanbul Anadolu 10. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2019 yılında verdiği karara⁵⁶ konu olayda, OSB yönetim kurulunun haksız fiil niteliğindeki eylemleri nedeni ile davacı şirketin uğradığı zararın tazmini istenmiştir. Kararda “...4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun 5. maddesinde vurgulandığı üzere OSB'ler amaç ve yetkileri belli özel hukuk tüzel kişiliği olup 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında tacir sayılan kişilerden değildir. 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun 25. maddesinde 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa atıf yapılan husus sadece OSB'lerde tutulacak defterler ve genel kurul toplantılarında görevlendirilecek Bakanlık temsilcisi konuları ile OSB mevzuatında hüküm bulunmayan hâllerde anonim şirketlere ilişkin hükümleridir. Bunun haricinde 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun uygulanmasını gerektiren bir düzenleme bulunmamaktadır. Davacının dava dilekçesinde maddi ve manevi tazminatın sebebi olarak göstermiş olduğu hususlar davalı İstanbul Tuzla Organize Sanayi Bölgesinin yönetim kurulunu oluşturan ve haklarındaki davadan feragat edilen gerçek kişi davalıların iddia edilen davalıya yönelik duyulan kişisel husumet ve bundan doğan kusurlu eylemlerine dayalı olarak haksız fiil niteliğindeki hukuka aykırı olarak almış oldukları kararlar sebebiyle uğranılan maddi ve manevi zarar istemidir. Davacı, davasını gerçek kişi yönetim kurulu davalıların kişisel kusurlarına ve haksız fiillerine dayandırmıştır. Davacının davasının dayanağı 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun 49. ve 56 maddeleri olup davacı vekili de dava dilekçesinde bu hususun bu şekilde olduğunu açıklamıştır. Dava tarihi itibarı ile yürürlükte bulunan 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1-a maddesi gereği her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar ticari davalardır. 6102 Sayılı TTK 5/1 maddesi gereği ticari davalara bakmakla görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemeleridir... Dava konusunun haksız fiilden kaynaklanan tazminat davası olmasından dolayı uyuşmazlığın genel hükümlere göre çözümlenmesi gerektiğinden görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesi olduğundan...”. Karara karşı yapılan istinaf

⁵⁵ İzmir BAM, 13. HD, 03/02/2022, E. 2022/108, K. 2022/98.

⁵⁶ İstanbul Anadolu 10. Asliye Ticaret Mahkemesi, 25/12/2019, E. 2019/888, K. 2019/950.

başvurusunda İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi, şu gerekçe ile kararı kaldırmıştır. "...6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 16/1. maddesi; "Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar." hükmünü, aynı yasanın 11/1. maddesi ise; "Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir." hükmünü içermektedir. Davalı OSB, 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Hakkındaki Kanunun 5. maddesinde belirttiği üzere, **Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayı** ile kurulmuş bir özel hukuk tüzel kişisidir. Tüm bu açıklamalar göstermektedir ki, 4562 Sayılı Kanun uyarınca kurulmuş olan davalı OSB, **özel hukuk hükümlerine göre idare edilmekte, eş söyleyişle ticari şekilde veya iktisadi esaslara göre işletilmekte; yaptığı işler itibarıyla de tacir sıfatını taşımaktadır.** Bu durumda, davacı şirket ve davalı OSB'nin ticari işletmesiyle ilgili olarak açılan iş bu davaya bakma görevi, Asliye Ticaret Mahkemesine aittir. (Benzer mahiyette Yargıtay 4 HD 2016/2723 E.- 2019/3402 K.; Yargıtay 3 HD 2016/2487 E.- 2016/8521 K.)⁵⁷..."

b. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 15.06.2023 Tarihli Kararı

Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Başkanlar Kurulu, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi; organize sanayi bölgesinin (OSB) tacir olup olmadığı ve taraf olduğu davaların ticari dava kabul edilip

⁵⁷ Y. 3 HD, E. 2016/2487, K. 2016/852 sayılı kararında şu ifadeler geçmiştir: "...Davalı OSB, 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Hakkındaki Kanunun 5. maddesinde belirtildiği üzere, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının **onayı ile kurulmuş** bir özel hukuk tüzel kişisidir. 6446 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun 4/3. maddesinde; elektrik piyasasında faaliyet gösterecek özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişilerin, ilgili mevzuat hükümlerine göre anonim şirket veya limited şirket olarak kurulması şarttır. Aynı kanunun 13/1. maddesine göre ise; OSB'ler, 6102 sayılı Kanun hükümlerine göre şirket kurma şartı aranmaksızın, onaylı sınırları içerisinde, Kurumdan üretim ve/veya dağıtım lisansı alarak üretim ve/veya dağıtım faaliyetlerinde bulunabilecektir. Dosyada yer alan elektrik dağıtım lisansının incelenmesinde; davalı OSB'nin, EPDK'nın (Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun) ... kararı ile Elektrik Dağıtım Lisansına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalar göstermektedir ki, 4562 Sayılı Kanun uyarınca kurulmuş olan davalı OSB, **özel hukuk hükümlerine göre idare edilmekte, eş söyleyişle ticari şekilde veya iktisadi esaslara göre işletilmekte; yaptığı işler itibarıyla de tacir sıfatını taşımaktadır.** Bu durumda, her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olarak açılan iş bu davaya bakma görevi, Asliye Ticaret Mahkemesine aittir".

edilmeyeceği konusunda Dairelerinin kesin kararları ile İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin kesin kararı arasında uyumsuzluk bulunduğunu belirterek bu uyumsuzluğun giderilmesi için Yargıtay ilgili dairesine başvurulmasını talep etmiştir.

Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri Başkanlar Kurulunun 16.05.2022 tarihli ve 2022/8 K. sayılı kararı ile; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesinin 2019/1943 E. sayılı, aynı Dairenin 2021/1746 E. sayılı, Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesinin 2018/108 E. sayılı⁵⁸, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin 2020/424 E. sayılı, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesinin 2022/108 E. sayılı ve İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin 2020/637 E. sayılı kesin kararlarının benzer konuya, hatta aynı konuya ilişkin olduğu hâlde aralarında uyumsuzluk bulunduğunun anlaşıldığı ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un (5235 sayılı Kanun) 35 nci maddesindeki yasal şartların gerçekleştiği kanaatine varıldığı gerekçesiyle bu kararlar arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi için Yargıtay ilgili dairesine başvurulmasına, farklı bölge adliye mahkemesi dairelerinin benzer konuya ilişkin kesin kararları arasındaki uyumsuzluğun Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesinin kesin kararı doğrultusunda giderilmesinin hukuka uygun olacağının Başkanlar Kurulu görüşü olarak bildirilmesine, dosyanın ve kararın Yargıtay 3. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar verilmiş, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin iade kararından sonra dosya 11. Hukuk Dairesi'ne gönderilmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, bölge adliye mahkemeleri arasındaki uyumsuzlukla ilgili olarak hem OSB'nin tacir sıfatını haiz olup olmadığı, hem de OSB'nin taraf olduğu bir uyumsuzlukta, buna bağlı olarak hangi mahkemenin görevli olduğu konusunda şu yönde bir karar vermiştir: "... A. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesinin 29.12.2020 tarihli ve 2019/1943 E., 2020/2238 K. sayılı kararına konu Ankara Batı Asliye Ticaret Mahkemesinin 2017/516 E., 2019/187 K. sayılı kararına göre davacının Volkan Limited Şirketi, davalının ise Ankara Sanayi Odası (ASO) 2. ve 3. Organize Sanayi Bölge İdaresi ve dava konusunun arsa tahsis kararının iptali olduğu,

yargılama sonunda davanın esasın incelenerek reddine karar verildiği, bu karar aleyhine davacı vekili tarafından istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Dairece, 4962 [4562] sayılı Kanun'da OSB'lerinin özel hukuk tüzel kişisi olduklarının belirtildiği, eldeki dosyada davalı tacir olmadığı gibi mutlak ticari davanın da söz konusu olmadığı, uyuşmazlığın ticari dava olarak asliye ticaret mahkemesinde görülüp çözülmesinin doğru görülmediği şeklindeki gerekçe ile 6100 sayılı Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (6) numaralı alt bendi uyarınca İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verildiği, Dairenin 28.12.2021 tarihli ve 2021/1746 E., 2021/2003 K. sayılı kesin kararının da aynı mahiyette olduğu, yani, davacısı gerçek kişi, davalısı Başkent OSB, dava konusu Başkent OSB üyeliğinin tespiti ve tapu tahsisi olan davada, Ankara Batı Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından davada asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle verilen görevsizlik kararı aleyhine yapılan istinaf başvurusunun esasın reddine kesin olarak karar verildiği anlaşılmıştır.

B. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin 12.03.2020 tarihli ve 2020/424 E., 2020/480 K. sayılı kararına konu İzmir 6. Asliye Ticaret Mahkemesinin 2019/982 E., 2019/722 K. sayılı kararına göre davacının Toyman Limited Şirketi, davalının ise İTOB Organize Sanayi Bölge İdaresi ve dava konusunun genel kurul kararının iptali olduğu, yargılama sonunda dava mutlak ticari dava olmadığı gibi davalının tacir sıfatı bulunmadığından nispi ticari dava kapsamında da olmadığı gerekçesiyle davada görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğundan bahisle davanın usulden reddine karar verildiği, bu karar aleyhine yapılan istinaf başvurusunu inceleyen İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin davalı OSB İdaresinin tacir sıfatının bulunduğu ve eldeki davanın da ticari dava olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabulüne ve davanın esasın görülmesi için görevsizlik kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verildiği anlaşılmıştır.

IV. GEREKÇE

A. Uyuşmazlık

Uyuşmazlık, OSB'lerin tacir olup olmadığı ve taraf olduğu davaların ticari dava kabul edilip edilmeyeceği noktalarında toplanmaktadır.

B. İlgili Hukuk

1. Bölge adliye mahkemelerinin benzer olaylarda kesin nitelikteki kararları arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi isteminin hukuki dayanağı, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 35 inci maddesinde yer alan düzenlemedir.

2. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun (4562 sayılı Kanun) 4 ve 5 inci maddeleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (6102 sayılı Kanun) 11 ve 16 ncı maddeleri.

C. Değerlendirme

4562 sayılı Kanun'un 5 inci maddesi uyarınca OSB'ler özel hukuk tüzel kişisidir. Bununla birlikte 6102 sayılı Kanun'un 11 inci maddesindeki tanıma göre esnaf işletmeleri için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı amaçlayan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız bir şekilde yürütüldüğü işletmeleri **işletmedikleri için aynı Kanun'un 16 ncı maddesi uyarınca tacir olarak kabul edilmeleri mümkün değildir.** Öte yandan OSB'lerin ticaret şirketi olduğu yönünde herhangi bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Bu sebeple OSB'lerin taraf olduğu davalarda diğer taraf tacir olsun ya da olmasın, **uyumsuzluğun mutlak ticari dava olmadığı hâllerde yargılamanın asliye hukuk mahkemelerinde görülmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.**

V. KARAR

1. OSB'lerin TACİR OLMADIĞINA, taraf olduğu davalarda diğer taraf tacir olsun ya da olmasın, uyumsuzluğun mutlak ticari dava olmadığı hâllerde yargılamanın ASLİYE HUKUK MAHKEMELERİNDE görülmesi gerektiğine,

2. Dosyanın Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri Başkanlar Kuruluna gönderilmesine,

3. Karardan bir örneğin Bölge Adliye Mahkemelerinin hukuk dairelerine bildirilmesi için Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliğine gönderilmesine, 15.06.2023 tarihinde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi."⁵⁹

2. Değerlendirme

Yukarıda özeti aktarılan yargı kararları gruplandırıldığında, bazı yerel mahkemelerin OSB'lerin tacir sıfatını haiz olmadığını bu yüzden de açılan davalarda görevli mahkemelerin asliye hukuk mahkemeleri

⁵⁹ Y. 11. HD, 15.06.2023, E. 2022/4599, K. 2023/3797.

olduğu yolunda kararlar verirken, bazı ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemeleri, OSB'lerin tacir sıfatına sahip olduğu yolunda karar vermiştir.

OSB'lerin tacir sıfatını haiz olduğuna dair verilen kararlarda dikkat çekici tespitler bulunmaktadır. Örneğin İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi'nin 12/03/2020 tarihli kararında OSB'lerin 4562 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayı ile kurulması ve aynı yasanın 5. maddesi gereğince de bir özel hukuk tüzel kişisi sayılan davalı İTOB Organize Sanayi Bölgesi hakkında yine aynı yasanın 25/5 maddesi uyarınca Türk Ticaret Kanununun anonim şirketlere ilişkin hükümleri kıyasen uygulanması, bu nedenle de OSB'lerin TTK m. 16/1 gereğince tacir sayılması gerektiği ifade olunmuştur. Oysa OSB'lerin Bakanlığın onayı ile kurulması, TTK m. 16/1'deki "kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından *kurulan* kurum ve kuruluşlar" koşulunu karşılamamaktadır. Zira OSB'ler Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından "kurulamamaktadır". Bakanlık sadece kuruluş onayını vermektedir. Bu kanımızca Bakanlığın ilgili OSB'nin kuruluşu için gereken ve mevzuatta aranan koşulların var olup olmadığını denetlemesi ile ilgili bir görevdir. Yoksa Bakanlık burada "*kurucu*" sıfatını haiz olmayıp sadece "denetleyici" ve "izin verme makamı" niteliğindedir. Bu bakımdan TTK m. 16/1'deki Devlet tarafından kurulan kurum ve kuruluş niteliği OSB'ler için kanımızca karşılanmamaktadır.

Yine 4652 sayılı Kanun m. 25/5 hükmü de OSB'lerin anonim şirket gibi tacir statüsüne yapılmış bir gönderme de değildir. Sadece genel kurul, ticari defter tutulması gibi konularda boşluk doldurucu bir düzenleme yapılmıştır. Nitekim İstanbul Anadolu 10. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin kararında bu husus özel olarak vurgulanmıştır. Ayrıca öğretilerde, sınırlı olarak yapılan bu atfın karşıt anlamından, OSB'lerin tacir veya faaliyetlerinin de ticarî işletme sayılmayacağına önemli bir göstergesi olduğu vurgusu yapılmaktadır⁶⁰. Gerçekten de durum eğer aksi yönde düzenlenmek istense idi OSB'leri tacir sıfatı yasada açıkça düzenlenirdi.

⁶⁰ CANPOLAT, s. 113.

Bunun dışında OSB'lerin bir ticaret unvanı olmadığı gibi, ticaret siciline tescil edilmesi de söz konusu değildir. OSB'lere ait sicil, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından tutulmakta olup, bu sicil ticaret sicilinden farklıdır⁶¹.

İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi'nin kararında ise hiçbir gerekçe belirtilmeden davanın her iki tarafının da tacir sıfatına sahip olduğu "peşinen" benimsenmiştir. Oysa görev gibi kamu düzeni ile ilgili olan bir konuda bunun gerekçesinin daha doyurucu şekilde belirtilmesi gerekirdi.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi'nin kararında ise her ne kadar kanımızca isabetli bir sonuca ulaşılammış olursa da en azından OSB'lerin neden tacir sıfatını haiz olduğu detaylı olarak tartışılmıştır. Ancak yanılıya düşülen nokta yine OSB'lerin Bakanlık onayı ile kurulmasının, özel hukuk tüzel kişisi olarak kendisine TTK m. 16/1 gereğince tacir sıfatını kazandıracığı yanılığlı düşüncesidir. Kararda OSB'lerin özel hukuk hükümlerine göre yönetildiği ve hatta eş anlamlı olarak ticari şekilde ve iktisadî esaslara göre işletildiği ifade olunmuştur. Oysa OSB'ler Bakanlık (Devlet) tarafından kurulmadığı gibi, OSB'lerin özel hukuka tâbi olduğu değil, özel hukuk tüzel kişisi olduğu belirtilmiştir. Dolayısı ile TTK m. 16/1 anlamında Devlet tarafından kurulan bir kurum ve kuruluştan söz edilemeyeceğine göre, özel hukuk hükümlerine göre idare edilme veya ticari şekilde veya iktisadî esaslara göre işletildiğinden söz edilmesi de kanımızca olanaksızdır.

Yargıtay ise tacir sıfatı bakımından konuyu TTK m. 11 ve 16. maddeler ekseninde irdelemiştir. Yukarıda belirtildiği gibi tüzel kişi tacirlerin ticarî işletme işletmek zorunda olup olmadığı, açık deyişle tüzel kişi tacirler bakımından, bu sıfatın doğması için ticarî işletme işletilmesi şartının aranıp aranmayacağı konusunda öğretide eskiden beri tartışmalar bulunmaktadır. Kanımızca tüzel kişi tacirlerin tacir sıfatını kazanmasında salt TTK m. 16'daki sayım ve ölçütler esas alınmalıdır. Her tüzel kişi tacirin mutlaka ticarî işletme işletmek gibi bir amacı yoktur. Devlet tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar bakımından ise statü daha da farklıdır.

⁶¹ GÜLER, "Organize Sanayi Bölgelerinin Niteliği", Menemen Plastik İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri Bülteni.

Konumuz açısından irdelendiğinde **kendi kuruluş kanunları** gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılmıştır. Belirtildiği gibi OSB'ler bu tanım kapsamına giren tüzel kişilikler değildir. Kanun'da sadece özel hukuk tüzel kişiliğinden söz edilmiştir. Bu, ticarete özgü bir mahal olsa bile OSB'lere tek başına tacir sıfatını kanımızca vermez. Ancak Yargıtay'ın OSB'lerin taraf olduğu davalarda diğer *taraf tacir olsun ya da olmasın*, uyuşmazlığın *mutlak ticari dava olmadığı hâllerde* yargılamanın asliye hukuk mahkemelerinde görülmesi gerektiği belirtmesi de kanımızca sorunludur. Bu nokta ile ilgili eleştirilerimizi ve kanaatimizi bir sonraki başlıkta inceleyeceğiz.

IV. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN TARAF OLDUĞU UYUŞMAZLIKLARIN TİCARİ DAVA SAYILIP SAYILAMAYACAĞI SORUNU

A. Taraf Sıfatına Bağlı Olarak

Yukarıda tartışılan yargı kararlarında OSB'lerin tacir sıfatını haiz olduğu ve olmadığı yönünde yaklaşımlar mevcuttu. Bizim de kanaatimiz OSB'lerin TTK m. 16/1'de üç grup olarak sayılan tüzel kişi tacir statülerinin hiçbirine girmediği yönündedir⁶². OSB'ler ticaret şirketi olmadığı gibi, amacına varmak için ticarî işletme işleten dernek veya vakıf da değildir. Yine kuruluş kanunlarına göre özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluş sıfatı da bulunmamaktadır. Bakanlığın OSB'lerin kuruluşu için onay vermesi, onun kurucusu olması değil, denetim makamı olması sıfatından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle salt bu bakış açısı ile bakıldığında TTK m. 4/1'deki "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri...*"nin ticarî dava sayılacağı şeklindeki

⁶² Ancak belirtmelidir ki OSB'ler tacir olmadığı halde örneğin katılımcı bir ticaret şirketi ise ve bir para borcunda temerrüt söz konusu olmuşsa kuşkusuz TTK m. 19/2 gereğince bir taraf için ticari iş sayılan sözleşmeler diğer taraf için de ticari iş sayılacağından, açık talep halinde 3095 sayılı Kanun m. 2/II gereğince TCMB avans faiz oranı uygulanabilecektir. OSB'ler tacir olarak kabul edilmese bile TTK m. 19/2 bu sonucu, koşulları varsa doğurabilecektir. Bu yönde bkz. Y. 3. HD, 11.07.2023, E. 2022/7509, K. 2023/2142.

hükmün kapsamına girmediği için, uyuşmazlığın diğer tarafı tacir bile olsa nispi ticari dava söz konusu olmayacaktır.

B. Taraf Sıfatından Bağımsız Olarak

Burada asıl irdelenmesi gereken nokta, taraf sıfatından bağımsız olarak OSB'lerle genelde ticaret şirketleri arasındaki bir uyuşmazlığın (mutlak) ticari davaya vücut verip vermeyeceğinin saptanmasıdır. Kanımızca Yargıtay da dahil, tüm ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemeleri bu noktada inceleme yapmayarak konuyu eksik bırakmış; hatta Yargıtay tarafından dahi kararda sonucu itibari ile yanılı bir çıkarım yapılmıştır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, kararında OSB'lerin taraf olduğu davalarda diğer taraf tacir olsun ya da olmasın, uyuşmazlığın *mutlak ticari dava olmadığı hâllerde* yargılamanın asliye hukuk mahkemelerinde görülmesi gerektiği şeklinde bir sonuca ulaşmıştır. Karardaki *mutlak ticari dava olmadığı hâllerde* ifadesi ne anlama gelmektedir? Sanırız kastedilen, OSB ile diğer taraf arasında örneğin -pek mutad olmayacak olsa da- kambiyo hukukundan kaynaklanacak bir dava, taraf sıfatına bakılmaksızın ticaret mahkemelerinin görev alanına girecektir. Ancak asıl üzerinde durulması gereken nokta TTK'nın 4. maddesinin 1/b-f bentlerinde "katalog"⁶³ olarak sayılan ve taraf sıfatından bağımsız olarak mutlak ticari davaya vücut veren konuların incelenmemiş olmasıdır. TTK m. 4/1-e gereğince "*Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde...öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır.*". Öğretide bu bendin somut örnekleri arasında, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu gereğince kurulan borsalar, 5174 sayılı TOBB Kanunu, Serbest Bölgeler Kanunu, 2699 sayılı Umumî Mağazalar Kanunu, 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun örnek olarak verilmektedir⁶⁴. Kanımızca OSB'ler de tıpkı serbest bölgeler, umumî mağazacılık

⁶³ İfade için bkz. PASLI, s. 17 vd.

⁶⁴ Bkz. ARKAN, Ticari İşletme, s. 112; ŞENER, Ticari İşletme, s. 126; ŞENER, Oruç Hami: Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi, Ankara 2021, s. 114-115; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 86. Eski dönem için ayrıca bkz. KARAYALÇIN, s. 253, dn. 30; EREM, s. 115, dn. 10.

faaliyeti, borsalar gibi, saf ticarete özgü yerler/mahallerdendir. Açık deyişle OSB'lerde oraya kayıtlı şirketler üretim yapmakta ve OSB tüzel kişiliği çatısı altında faaliyette bulunmaktadır. Bu faaliyet sırasında OSB'lerle orada faaliyet gösteren şirketler arasında arsa tahsisi ve tahsis iptallerinden, elektrik bedellerinin ödenmemesine, hatta OSB yönetim kurulunun üye iş yerinin ruhsatını "kişisel intikam" düşüncesi ile iptal ettiği iddiası ile OSB yönetimine karşı açılacak haksız fiil temelli davalara kadar pek çok uyuşmazlık çıkması olasıdır. Ticarete özgü diğer yerler kapsamına girdiğine kuşkusuzun olmadığı OSB'lerin taraf olduğu özel hukuk uyuşmazlıkları, OSB'lerin tacir sıfatını haiz olup olmadığı tartışmasından bağımsız olarak tıpkı 2699, 3218, 5174, 6362 sayılı Kanunlarda sayılan durumlarda olduğu gibi mutlak ticari davaya vücut verecektir. Kanun koyucu tarafından, yukarıda atıf yapılan kanunlarda salt ticaret hayatı ile ilgili özel mahaller oluşturulma iradesi sergilendiğine göre, bu uyuşmazlıkların ticaret mahkemesinin uzmanlık alanına girmesi, taraf sıfatından bağımsız olarak kaçınılmazdır. Bunu destekleyen bir diğer olgu da yukarıda verilen Uyuşmazlık Mahkemesi kararında OSB'lerle ilgili uyuşmazlıklarda adlî yargının görevli olmasıdır. Adlî yargı içinde görevli mahkemenin de TTK m. 4/1-e gereğince ticaret mahkemesi olması doğal bir sonuç olarak ortaya çıkacaktır.

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nun 16/1. maddesinde sayılan tüzel kişilerin hangi koşulları taşıması durumunda tacir sayılacağı net bir şekilde düzenlenmiş gibi görünse de aslında kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşların tacir sıfatını kazanması konusunda hala sorunlar mevcuttur. Konu açılmış gibi görünse de bu kapsama giren tüzel kişiliklerin yapısının zaman zaman değişmesi, mevzuat değişikliklerinden etkilenmesi, listenin sürekli güncellenmesini gerektirmektedir. Dahası organize sanayi bölgeleri gibi nispeten yeni ortaya çıkan oluşumlar da hükmün içeriğini zorlamış, OSB'lerin kendisinin özel hukuk hükümlerine göre yönetilen veya ticarî şekilde işletilen ve Devlet tarafından kurulan kurum ve kuruluş olup olmadığı konusunda tereddütler yaratmıştır. Yukarıda incelenen yargı kararlarında iki yönde de sonuca

ulaşıldığı gibi, aynı sonuca ulaşan kararlarda dahi gerekçe açısından farklılıklar göze çarpmaktadır. Bazı kararlarda OSB'lerin gerekçe ileri sürülmesinin "zaten" tacir olduğu ifade edilirken, bazı kararlarda bu kurumların özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek ve hatta ticari şekilde işletilmek üzere Bakanlık tarafından *kurulduğu* olgusuna gönderme yapılmıştır. Bazı kararlarda ise OSB'lerin bir ticarî işletme işlettiği ve bu yüzden de tüzel kişi tacir sayılacağı ifade edilmiştir. Oysa OSB'ler bir ticarî işletme işletmemekte, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından, kuruluş kanununa göre özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticarî şekilde işletilmek üzere kurulmuş bir özel hukuk tüzel kişiliği niteliğini de haiz olmamaktadır. Kanımızca OSB'ler, ticarete has oluşturulmuş bölgeler olup bu özel hukuk tüzel kişisi, bu alanda faaliyet gösteren onlarca şirketin mevzuata uygun hareket etmesini sağlayan bir organizasyonsal yapıdır. Kanun koyucu bu yapıya özel hukuk tüzel kişiliği verdiği gibi, OSB'leri aynı zamanda kamusal yetkilerle de donatmıştır (ruhsat verilmesi, arsa tahsisi gibi). Bu açıdan bu yapılar karma bir görünüm arz etmektedir. Bir özel hukuk tüzel kişisine idare organının sahip olabileceği yetkilerin kanunla dahi olsa verilmesi, idare hukuku öğretisinde oldukça hararetle tartışılmaktadır. Bu yüzden konunun bu boyutu inceleme alanımız dışındadır. Ancak Uyuşmazlık Mahkemesi'nin, OSB'lerle ilgili uyuşmazlıklarda idarî yargının değil, adli yargının görevli olduğuna karar vermesinden sonra, konu özel hukuku daha da yakından ilgilendirir hale gelmiştir. Bu sefer de adli yargıda uyuşmazlığın hangi mahkeme görüleceği tartışmaları başlamıştır. Mahkemeler genel olarak OSB'lerin tacir olup olmadığı noktasından hareketle görev ile ilgili sorunları çözmeye çalışmıştır. Bu özel hukuk tüzel kişiliğinin tacir sıfatını haiz olduğu yönünde karar veren mahkemeler, diğer tarafın da genelde o alanda faaliyet gösteren bir ticaret şirketi olması gerçeği karşısında uyuşmazlığın nispî ticarî dava olduğuna hükmetmiştir. Buna karşılık aksi yönde görüş bildiren mahkeme kararlarında davanın nispî ticarî dava olamayacağı, davanın asliye hukuk mahkemelerince görüleceği ifade edilmiştir. Oysa OSB'lerin tacir sıfatını haiz olup olmadığından bağımsız olarak TTK m. 4/1-e'deki, borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte

çekişmesiz yargı işi sayılacağı hükmünden hareket edildiğinde, taraf sıfatından bağımsız olarak uyuşmazlığın mutlak ticarî davaya vücut vereceği de kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 15.06.2023 tarihinde verdiği kararda, kanımızca davanın asliye hukuk mahkemesinde görüleceği şeklinde katılmadığımız bir sonuca ulaşılsa da en azından savunduğumuz şekilde OSB'lerin tacir sıfatını haiz olmadığı, en üst merci tarafından da karara bağlanmıştır.

KAYNAKLAR

- AKIN**, Mehmet Zeki: “Yeni Ticaret Kanunu Muvacehesinde İktisadî Devlet Teşekkülleri ve Benzeri Müesseselerin Tacir Sıfatı”, II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası (10-18 Mayıs 1961), Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 1962, s. 30-44.
- ARKAN**, Sabih: Ticarî İşletme Hukuku, 29. Bası, Ankara 2023.
- AYHAN**, Rıza: Ticari İşletme Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2007.
- AYHAN**, Rıza/**ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 15. Baskı, Ankara 2022.
- BAHTİYAR**, Mehmet/**AYLİ**, Ali/**ŞUA**, Mehmet F./**KARAMANLIOĞLU**, Argun: Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2022.
- BAŞTUĞ**, İrfan/**ERDEM**, Ercüment: Ticarî İşletme Hukuku (Ders Notları), Ankara 1993.
- BERZEK**, Ayşe Nur: Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, 9. Baskı, İstanbul 2008.
- BİLGİLİ**, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan: Ticaret Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Bursa 2012.
- BİRSEL**, Mahmut Tefvik: Ticari İşletme Hukuku, İzmir 1970.
- BOZER**, Ali: “Sosyal Sigorta Kurumlarının Tacir Sıfatı” (Kararlar), Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 1, S. 4, Haziran 1962, s. 571-617.
- BOZER**, Ali/**GÖLE**, Celal: Ticari İşletme Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2023.
- BOZKURT**, Tamer: Ticarî İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2023.
- CANPOLAT**, Önder: Organize Sanayi Bölgeleri Hukuku (Açıklamalı-İçtihatlı), Ankara 2023.
- ÇEKER**, Mustafa: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku, Adana 2014.
- ÇETİNER** Selma/**BOZKURT YÜKSEL**: Armağan Ebru, Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2023.

- ÇOLAK, N. İlker:** “Organize Sanayi Bölgelerinde Tüzel Kişilik ve Kanun Değişikliği Tasarısının Değerlendirilmesi”, Çetingil ve Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul, 2007, s. 428-438.
- DEDEOĞLU, Erdoğan:** Açıklamalı ve İçtihatlı 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, Ankara 2019.
- DELİDUMAN, Seyithan:** OSB (Organize Sanayi Bölgeleri) Rehberi, İstanbul 2005.
- DOĞANAY, İsmail:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Birinci Cilt, Madde 1-419, 4. Baskı, Ankara 2004.
- DOMANIÇ, Hayri:** Ticaret Hukukunun Umumî Esasları, İstanbul 1972.
- DOMANIÇ, Hayri/ULUSOY, Erol:** Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 5. Baskı, İstanbul 2007.
- ERDEM, H. Ercüment:** KİT’lerin Tacir Sıfatı, İzmir 1992.
- EREM, Turgut:** Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt I, Ticari İşletme, 2. Baskı, İstanbul 1962.
- ERİŞ, Gönen:** Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, C. I, 3. Baskı, Ankara 2017.
- GÜLER, Ilgın:** “Organize Sanayi Bölgelerinin Niteliği”, Menemen Plastik İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri Bülteni, Temmuz 2022 (<https://www.impiosb.org.tr/storage/app/media/Ebulten/Temmuz%202022/Temmuz-2022-3.pdf>. Erişim Tarihi: 10.01.2024).
- İMREGÜN, Oğuz:** Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak), 11. Baskı, İstanbul 1996 (Kara Ticareti).
- İMREGÜN, Oğuz:** Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, 3. Baskı, İstanbul 1995 (Genel İlkeler).
- İNANÇ, Mehmet:** Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin İdari İşlemleri, İstanbul 2018.
- KARA, İlhan:** 6502 sayılı Kanun Kapsamında Hazırlanmış, Tüketici Hukuku, Ankara 2023.

- KARAYALÇIN**, Yaşar: Ticaret Hukuku, I. Giriş- Ticari İşletme, 3. Baskı, Ankara 1968
- KAYAR**, İsmail: Ticari İşletme Hukuku, 12. Baskı, Ankara 2022.
- KIRCA**, İsmail: “Nispî Ticarî Davaya Dair”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi”, Cilt. 33, Sayı. 1, Mart 2017, s. 55-61.
- MİMAROĞLU**, Sait Kemal: Ticaret Hukuku, Birinci Cilt, İşletme Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1970.
- ÖÇAL**, Akar: “TK. 18/I Maddesinin Uygulaması Hakkında Bazı Düşünceler”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, C. VX, Sayı 1, Ocak 1979, s. 238-244.
- ÖZDEMİR**, Necdet/**KINACIOĞLU**, Naci: Türk Ticaret Hukuku (Başlangıç Hükümleri), 5. Baskı, Ankara 1984.
- PASLI**, Ali: “Yargıtay Kararları Bağlamında Ticari Dava”, Yürürlüğünün 8. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu IV (Tebliğler-Tartışmalar), 23 Ekim 2020, İstanbul 2021, s. 17-103.
- POROY**, Reha/**YASAMAN**, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 19. Baskı, Ankara 2022.
- ŞENER**, Oruç Hami: Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2020 (Ticari İşletme).
- ŞENER**, Oruç Hami: Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi, Ankara 2021 (Arabuluculuk).
- TEKİL**, Fahiman: Ticari İşletme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1997.
- ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Mehmet/**KENDİGELEN**, Abuzer/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, N. Füsun: Ticari İşletme Hukuku, 5. (Tıpkı) Baskı, İstanbul 2015 (Ülgen, 2015).
- ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Hüseyin/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, N. Füsun: Ticari İşletme Hukuku, 8. Kısaltılarak Güncellenmiş Baskı, İstanbul 2022 (Ülgen, 2022).
- YILDIRIM**, Meral: İdari Faaliyetlerin Görülüşüne Katılan Özel Hukuk Kişilerinin İdari İşlem Yapabilirliği Sorunu, İstanbul 2019.